

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Výchova dětí v hostitelských rodinách
z pohledu au pair

Vypracovala: Bc. Petra Pešková

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Výchova dětí v hostitelských rodinách z pohledu au pair vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 13. dubna 2022

.....

Petra Pešková

Poděkování

Chtěla bych vyjádřit poděkování vedoucímu diplomové práce, panu PhDr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a připomínek, které mi pomohly při vypracování diplomové práce. Děkuji rovněž za flexibilitu a čas, který mi při konzultacích věnoval. Dále děkuji participantkám, které se podílely na výzkumné části mé diplomové práce, za jejich ochotu, vstřícnost a čas, který se mnou strávily. Rovněž bych chtěla poděkovat mé rodině a přátelům za podporu po celou dobu mého studia.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na to, jak au pair nahlíží na výchovu dětí v hostitelských rodinách a jak hodnotí své vlastní výchovné působení na svěřené děti. Diplomová práce má dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část práce je zpracována na základě aktuální literatury a zabývá se tématy, mezi která patří téma au pair, kde je popsána definice au pair, jejich práva a povinnosti či typologie au pair dle důvodů odjezdu do zahraničí. Dalším tématem je rodina. V rámci tohoto tématu se lze seznámit s typologií dysfunkčních rodin či funkcemi rodiny a rodinným systémem. Téma vývojová stádia dětí se zaměřuje na ta stádia, se kterými se au pair mohou běžně setkávat. V rámci tématu výchova jsou popsány výchovné styly rodičů, výchovné problémy u dětí apod. V praktické části práce je kvalitativní výzkum zaměřen na reflexi fungování výchovného působení au pair v rodinách. Výzkumný záměr se orientuje na zachycení pohledů participantek na způsoby výchovy v rodinách, ve kterých pracují, a na sebereflexi vlastního výchovného působení.

Klíčová slova

au pair; rodina; vývojová stádia dětí; výchova; výchovné problémy

Abstract

This Master thesis is aimed to find out how au-pairs view their children's upbringing in host families and how they evaluate their own educational influence on children they were assigned to take care of. The Master thesis has two parts, a theoretical and a practical one. The theoretical part is based on the current literature and involves topics as the definition of an au-pair, their rights and responsibilities, or the au-pairs' typology according to their reason to go abroad. The next topic is a family. This topic includes the typology of dysfunctional families, family functions or a family system. The topic of children's developmental stages focuses on those stages that au-pairs may commonly experience. Within the topic education, there are described parents' educational styles, education problems in children, etc. The qualitative research is focused on the reflexion of the functioning of the educational work of au-pairs in families in the practical part. The research plan focuses on capturing the participants' views on the ways of education in the families in which they work, and on the self-reflection of their own educational influences.

Keywords

au-pair; family; children's developmental stages; education; education problems

OBSAH

ÚVOD	8
Teoretická část	10
1. AU PAIR	10
1.1 Definice au pair	10
1.2 Práva a povinnosti au pair	11
1.3 Typologie au pair dle počtu odpracovaných hodin	14
1.4 Typologie au pair dle důvodů odjezdu do zahraničí	14
1.5 Historie au pair	15
2. RODINA	17
2.1 Definice rodiny z různých úhlů pohledu	17
2.2 Rodinný systém	18
2.3 Funkce rodiny	20
2.4 Typologie dysfunkčních rodin	23
2.5 Důvody, proč rodina hledá au pair	27
3. VÝVOJOVÁ STÁDIA U DĚTÍ	29
3.1 Kojenecké období (od narození do 1 roku)	29
3.2 Batolecí období (od 1 do 3 let)	29
3.3 Předškolní období (od 3 do 6-7 let)	31
3.4 Mladší školní věk (od 6-7 – 11-12 let)	31
4. VÝCHOVA	33
4.1 Definice výchovy	33
4.2 Výchovné styly	34
4.3 Výchovné problémy v hostitelských rodinách	38
4.4 Duševní poruchy u dětí v hostitelských rodinách	43
Praktická část	47

5. CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	47
6. VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	49
7. METODIKA.....	51
7.1 Výzkumná data a okruhy otázek.....	51
8. VÝSLEDKY.....	53
8.1 Sebehodnocení výchovného působení au pair.....	53
8.2 Způsob výchovy dětí v hostitelských rodinách	57
8.3 Výchovné problémy v hostitelských rodinách	60
8.4 Přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair	65
9. DISKUZE.....	69
ZÁVĚR.....	74
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	77
SEZNAM PŘÍLOH	83

ÚVOD

Tato diplomová práce se zaměřuje na to, jak au pair nahlíží na výchovu dětí v hostitelských rodinách. Hostitelské rodiny jsou různé, jejich rodičovství je výrazně ovlivněno kulturními rozdíly a společenskými hodnotami. V návaznosti na tento fakt mohou rodiny užívat různé výchovné styly, které dané společnosti různých zemí mají tendenci upřednostňovat. Au pair se při svém působení v hostitelské rodině setkává s výchovnými problémy dětí, které se snaží efektivně řešit. Nachází svůj způsob výchovy, kterým se snaží na svěřené děti dobře výchovně zapůsobit.

Výklad založený na studiu a kritickém hodnocení odborné literatury je ve své teoretické části rozdělen do čtyř hlavních kapitol. První kapitola se zabývá samotnou/samotným au pair, konkrétně jsou zde zmíněny podkapitoly týkající se definice au pair, jejich práv a povinností. Dále je zde věnována pozornost typologii au pair dle počtu odpracovaných hodin a typologii au pair dle jejich důvodů odjezdu do zahraničí. Na závěr jsou v této kapitole zmíněny historické mezníky ve vývoji existence au pair. Druhá kapitola se věnuje rodině a snaží se ve svých podkapitolách vysvětlit definici rodiny z různých úhlů pohledu; kromě toho se zde značná pozornost klade na rodinný systém a funkce rodiny, kterých je dohromady pět. Také je zde zmíněna typologie dysfunkčních rodin, kde se můžeme setkat s devíti typy problémových rodin. Na závěr této kapitoly jsou uvedeny důvody, proč rodina hledá au pair a co od ní očekává. Třetí kapitola zmiňuje vývojová stádia dětí, která jsou jednotlivě popsána a charakterizována v příslušných podkapitolách a orientují se pouze na kojenecký, batolecí, předškolní a mladší školní věk z toho důvodu, že právě s dětmi z těchto vývojových stádií se au pair běžně setkávají. Čtvrtá kapitola pojednává o výchově. V podkapitolách jsou zmíněny různé definice výchovy; značná pozornost je věnována výchovným stylům a jejich uplatněním v různých kulturách. V této kapitole jsou popsány výchovné problémy dětí a některé duševní poruchy, se kterými se au pair mohou při svém působení v hostitelské rodině setkat.

Po teoretické části následuje praktická část, jejímž cílem je realizace kvalitativního výzkumu v podobě polostrukturovaného rozhovoru s vybranými au pair, zaměřeného na reflexi výchovného působení au pair v rodinách. Výzkumný záměr bude orientován na zachycení pohledů participantek na způsoby výchovy v rodinách, ve kterých pracují,

a na sebereflexi vlastního výchovného působení. Analýza a interpretace dat je rozdělena do čtyř částí - zhodnocení vlastního výchovného působení au pair, pohled au pair na způsob výchovy v hostitelských rodinách, výchovné problémy v hostitelských rodinách a přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair, jež se vztahují k předmětu výzkumu.

Teoretická část

1. AU PAIR

Práce au pair spočívá v tom, že se mladé ženy či muži vydají do jiné země, do hostitelské rodiny, ve které se starají o děti a zastávají jednoduché domácí práce. Díky této práci se au pair mohou zdokonalit v cizím jazyce a blíže se seznámit s kulturou dané země (Council of Europe 1969). Tato kapitola se bude zabývat samotnou definicí au pair, která není jednoznačná, a každý autor si ji vykládá po svém. Další podkapitola se bude orientovat na práva a povinnosti au pair, kde bude shrnuto, co práce au pair obnáší, s čím se může au pair při svém pobytu v rodině setkat a jaká má vlastně práva. Další dvě následující podkapitoly budou zaměřeny na typologii au pair dle počtu odpracovaných hodin a typologii au pair dle důvodů odjezdu do zahraničí. Nakonec bude v této kapitole věnována pozornost historii au pair.

1.1 Definice au pair

Slovo au pair pochází z francouzštiny, poprvé se objevilo ve Francii na konci 19. století. V tomto období mladé dívky z dobrých rodin Německa nebo Anglie odcházely do Francie, aby se zdokonalily ve francouzštině, poznaly životní styl a případně zdokonalily svěřené děti ve své mateřštině, tedy angličtině nebo němčině. Pobytu se odehrávaly mezi rodinami na stejné nebo podobné společenské a kulturní úrovni a od toho se také odvíjel vznik samotného termínu au pair, což v doslovném překladu znamená „za stejných podmínek“. Po první světové válce vzrostla obliba umisťovat au pair také do rodin ve střední třídě. Termín au pair se stal univerzálním a nepřekládá se (Bahna, Piscová, Zeman 2008).

Co se týče samotných definic pojmu au pair, ve většině případů se liší a neexistuje tak jedna obecná definice tohoto pojmu.

Práce au pair spočívá v tom, že se mladé ženy či muži vydají do jiné země, do hostitelské rodiny, ve které se starají o děti a zastávají jednoduché domácí práce. Díky této práci se au pair mohou zdokonalit v cizím jazyce a blíže se seznámit s kulturou dané země (Council of Europe 1969).

Rada Evropy definuje au pair jako svobodné a nezávislé mladé dívky nebo chlapce ve věku 17-30 let, kteří chtějí v zahraničí strávit maximálně dva roky jako členové hostitelské rodiny (Bahna, Piscová, Zeman 2008).

Pitáková (2014) ve své praktické příručce pro chůvy uvádí, že au pair je vlastně chůva v cizině. Jedná se o mladé dívky, které se vydávají do cizích zemí, aby hlídaly děti a zároveň se učily cizímu jazyku. Pro au pair to je nejenom nová zkušenost a obohacení života, ale může to ovlivnit a změnit celý jejich život.

Griffith a Legg (2005) definují au pair jako svobodné ženy či muže ve věku 18-27 let, kterým je poskytnuta možnost zaměstnání a pobytu v hostitelské rodině v cizí zemi, studium cizího jazyka a kultury.

Dömény (2003) definuje au pair jako mladou svobodnou dívku, která za ubytování, stravu a kapesné dělá pro cizí rodinu to, co bude jednou dělat pro svoji vlastní zcela zadarmo.

Co se týče definic agentur a platforem, které zprostředkovávají práci au pair, Student Agency (2022) nahlíží na au pair jako na mladé, svobodné lidi, kteří se chtějí zdokonalit v cizím jazyce, poznat tamní kulturu a najít nová přátelství. Au pair pomáhá v rodině s péčí o děti a o domácnost.

Au Pair World (2018) definuje au pair jako *„mladou dívku ve věku 18-30 let, která cestuje do cizí země a pobývá v hostitelské rodině. Rodině pomáhá s péčí o děti, stará se o domácnost, učí se cizí jazyk a poznává kulturu dané země.“*

Cultural Care (2019) uvádí rozdíl mezi au pair a chůvou. Podle definice jsou au pair mladé ženy a muži ve věku 18-26, kteří cestují do cizí země a žijí v hostitelské rodině, kde se starají o děti. Naopak chůvou může být kdokoliv ze zahraničí zaměstnaný za účelem péče o děti, aniž by u rodiny bydlel.

1.2 Práva a povinnosti au pair

Na úvod by bylo dobré zmínit, že práce au pair spadá pod zvláštní pracovní kategorii, kdy au pair s hostitelskou rodinou neuzavírá pracovní smlouvu, pouze od hostitelské rodiny obdrží zvací dopis (Griffith a Legg 2005). Dnes ale není pravidlem obdržet od rodiny zvací dopis. Stačí se s rodinou pouze domluvit. Pokud jsou zodpovědné au pair i

hostitelská rodina, vše proběhne bez problému. Au pair se po svém příchodu do hostitelské rodiny začlení a nepodléhá jakýmkoliv formám danění či kontroly práce (Búriková a Miller 2013). Au pair by měli být vnímáni jako členové rodiny, kteří mohou hostitelské rodině pomoci jak s péčí o děti, tak s jednoduchými domácími pracemi. (www.aupairworld.com). Mezi tyto jednoduché domácí práce patří např. praní, žehlení, vysávání, příprava pokrmů a v některých případech i nutnost držení řidičského průkazu proto, aby děti dopravili do školy apod. Dále se od au pair často očekává, aby děti učili cizímu jazyku (Griffith a Legg 2005). Práce, kterou au pair zastává, se nepovažuje za opravdovou práci, ale za práci, kterou vykonává člen rodiny, kterým se au pair v rodině stává (Búriková a Miller 2013). Za těžší práce okolo domu, zahrady apod. by měli au pair dostávat příplatky. Mezi tyto práce patří např. mytí oken, jarní úklid, práce na zahradě, čištění trouby, mytí auta, praní koberců, týdenní nákup, výcvik psů, vaření jídel pro rodinu apod. (Búriková a Miller 2013).

Co se týká povinností au pair, Council of Europe (1969) uvádí, že by práci au pair měli vykonávat mladí lidé ve věku od 17 do 30 let, kteří v dané rodině stráví maximálně 2 roky. Au pair by měli mít lékařské potvrzení, jež uvádí jejich zdravotní stav, a které je vystavené méně než tři měsíce před umístěním do hostitelské rodiny. V některých zemích existuje oficiální program au pair, který stanovuje týdenní pracovní dobu au pair. Pracovní doba au pair by neměla překročit více jak 25 hodin, 5 dní v týdnu a 2 večery hlídání dětí. Do pracovní doby se započítává pouze čas strávený s dětmi. Nicméně na mezinárodní platformě Au Pair World je uvedeno, že pracovní doba se ve všech zemích liší a dokonce je častokrát vyšší než uvedených 25 hodin týdně nebo je uváděna v rozmezích (www.aupairworld.com).

Au pair mají dále právo na stravu a ubytování, a pokud je to možné, měli by být ubytováni v soukromém pokoji. Au pair mají právo na jazykový kurz, na který může, ale také nemusí přispívat hostitelská rodina. Dále mají právo mít alespoň jeden volný den v týdnu, kterým bývá neděle. Mezi další práva au pair patří právo na peněžní částku jako kapesné, která je vyplácena v určitých časových intervalech stanovených na základě dohody mezi oběma stranami (Council of Europe 1969).

Búriková (2007) uvádí, že tato definovaná práva a povinnosti au pair, která jsou takto vymezena mezinárodním právem, žádná instituce či stát nekontroluje. Búriková a

Miller (2010) docházejí na základě svého výzkumu k závěru, že ani agentury, přes které au pair pobyt u hostitelské rodiny získali, jim často v těžkých životních situacích nejsou nápomocny, dokonce se staví na stranu hostitelské rodiny, nastane-li nějaký problém a au pair je v právu. Dále neexistují žádné statistiky o tom, kolik au pair se v dané zemi aktuálně nachází. Au pair totiž k vykonávání práce nepotřebují žádné pracovní povolení (Búriková a Miller 2013).

Často dochází ke skutečnosti, že nejsou respektována práva au pair. Zásadním problémem je nedodržení předepsaného maximálního počtu 25 odpracovaných hodin týdně. Au pair bývají často žádáni, aby se o děti starali i během večerů, a to častěji než dvakrát týdně, jak udává zákon. Diskutabilní je i oblast jednoduchých prací, které mohou au pair v rodinách zastávat, a které si rodiny mohou vyložit po svém. Často pak mohou být au pair vystaveni pracím, které by už za jednoduché práce rozhodně nebyly nepovažovány. Búriková a Miller (2013) dále uvádějí, že by měli mít au pair nárok na desetidenní placenou dovolenou během každého půlroku zaměstnání. Dále zmiňují skutečnost, že by poloviční náklady na letenku/jízdenku au pair měly hradit hostitelské rodiny. Tím by bylo následně zaručeno, že obě strany mají vůči sobě nějakou povinnost a nemá tedy ani jedna strana co ztratit. Mezi další doporučení patří např. to, aby se au pair s hostitelskou rodinou setkali „face to face“ přes různé aplikace (Skype apod.), a aby hostitelská rodina následně své budoucí au pair ukázala jeho stávající domov a pokoj, ve kterém bude ubytován. Také je zde kladen důraz na šíření informací. Au pair a hostitelským rodinám by měly být zajištěny informace v jejich rodném jazyce. Hostitelské rodiny a au pair by měli znát svá práva a povinnosti, podrobnosti o zvláštních právech au pair (právo na soukromý pokoj) apod. Autoři též kladou důraz na to, aby každý stát EU měl vlastní úřad s informacemi pro současné, minulé a budoucí au pair. Mezi další doporučení, která uvádějí Búriková a Miller (2013), patří návrh na vytvoření instituce ombudsmana v rámci EU a jednotlivých států. Jednalo by se o úřad, na který by se mohli obrátit jak au pair, tak hostitelské rodiny, kde by byly rozsouzeny jejich spory a došlo by k vhodnému odškodnění.

1.3 Typologie au pair dle počtu odpracovaných hodin

Na základě počtu odpracovaných hodin lze au pair dělit do tří skupin:

- **au pair** – nejběžnější typ au pair, pracuje 5-6 hodin denně (25-30 hodin týdně);
- **demi pair** – má zkrácenou pracovní dobu na 3-4 hodiny denně (15-20 hodin týdně), jejich kapesné je nižší než u běžných au pair;
- **au pair plus** – pracuje více než 5-6 hodin denně (více než 30 hodin týdně), proto také dostává vyšší kapesné, než je tomu u běžného typu au pair (Světaznalec 2015, cit. v Prachařová 2016).

1.4 Typologie au pair dle důvodů odjezdu do zahraničí

Na základě důvodů odjezdu do zahraničí a možnosti účastnit se programu au pair lze au pair dělit rovněž do tří skupin. Bahna (2008), který je autorem této typologie, předpokládal existenci „východní“ a „západní“ au pair. Zajímavé se může jevit například to, že od doby, co se možnost být au pair otevřela i pro východní část Evropy, poklesl zájem o tuto práci u dívek ze západní Evropy. Rodiny ze západu často najímají dívky z východu, které jim nabízí svoji flexibilitu a možnost rodině udržet její ekonomický standard a životní styl.

➤ **Au pair jako zážitek**

Tento typ je typický pro dívky ze západu, které au pair pobyty vyhledávají jako jednorázový zážitek. Tento typ je velmi oblíbený mezi agenturami, které au pair zprostředkovávají pobyty v hostitelských rodinách v zahraničí. Většinou se jedná o tzv. „gap year“, což je označení pro roční pauzu před nástupem do zaměstnání nebo na vysokou školu. Tohoto typu využívají zejména mladé dívky z německých měst. Pro tento typ au pair může být později překvapivá konfrontace s realitou, uvědomění si, že hostitelská rodina nesplňuje očekávání a přístup rodiny k au pair nemusí být zrovna ideální.

➤ **Au pair jako útěk**

Tento typ au pair je nazván také jako emigrační typ. Typický je pro dívky ze střední a východní Evropy, které se díky programu au pair dostávají ze země původu, která je zasažena nezaměstnaností a slabými sociálními poměry. Dívky v setrvávání vidí jen život bez perspektivy, a proto volí útěk. Představitelky tohoto typu se v zahraničí snaží

získat trvalý pobyt a možnost poté legálně pracovat. Dívky z východní Evropy účast v programu au pair volí také např. z jiných důvodů, kterými mohou být nepřijetí na vysokou školu, ztráta zaměstnání, přetrvávající neúspěch při hledání práce, finančně podhodnocená pracovní místa atd. Poté, co se dívky vrátí zpět do svého rodiště, mohou být deprivovány při střetu s šedou realitou postkomunistické země. V některých případech se dívky opět rozhodnou vydat se do zahraničí.

➤ **Summer Au pair**

Posledním typem je prázdninová au pair strategie. Dívky většinou v zahraničí pracují od července do září. Mají méně volného času než představitelky prvních dvou typů, protože děti mají prázdniny, a proto s nimi musí trávit daleko více času. Představitelky tohoto typu bývají obvykle vzdělanější a starší než dívky v prvních dvou typech. Tento typ je výhodný pro dívky, které studují vysokou školu a pobyt au pair v letních měsících tak mohou využívat opakovaně, často díky němu nabydou mnoha nových kontaktů, které jim mohou být prospěšné v budoucím životě. Tento typ je krátkodobým typem, který rovněž vykazuje seberealizační znaky a často je vnímán jako předstupněm k dlouhodobějšímu au pair pobytu v zahraničí (Bahna, Piscová, Zeman 2008).

1.5 Historie au pair

Pojem au pair pochází z francouzského jazyka a dal by se překládat jako „pečovatelka“, „chůva“ nebo „vychovatelka dětí“ (Kopečná 1996). Toto označení bylo původně určeno pro mladé Angličanky, které přicházely do Francie učit děti anglický jazyk (www.wikipedia.org). Griffith a Legg (2005) uvádějí, že pojem au pair byl poprvé použit v roce 1897 ve francouzském článku právě o anglické dívce, která přijela do Francie vyučovat anglický jazyk výměnou za to, že se naučí francouzštinu. Au pair však existovaly už dříve. Různé historické prameny uvádějí, že v 18. století švýcarské bohaté rodiny posílaly své dcery do zahraničí či do jiných částí Švýcarska, aby se dívky zdokonalily v cizím jazyce a naučily se žít mimo svůj domov (Griffith a Legg 2005).

Na konci 19. století se některé dívky začaly vydávat do větších měst, kde se snažily nalézt vhodné zaměstnání, např. být dívkou k dětem. V roce 1920 vznikly možnosti působení au pair mezi Velkou Británií a Švýcarskem a později i Rakouskem. Po 2. světové válce se au pairing rozvinul i v ostatních evropských zemích. Dnes se spousta

mladých dívek i chlapců au pairingu věnuje. Díky němu proniknou do kultury jiné země, seznámí se s běžným chodem domácnosti, zvyky a jazykem. Au pairing se po Evropě začal rovněž rozvíjet v USA, Austrálii a Asii (Griffith a Legg 2005).

Co se týče situace au pair v České republice, první au pair do zahraničí odjely v roce 1968. Au pairing začal být více populární až po pádu komunismu v 90. letech minulého století. Au pairing nabízel mladým dívkám snadný způsob, jak se dostat do zahraničí a poznat tamní kulturu. Na konci 20. století a počátkem 21. století vytvořila Velká Británie au pair program, který umožnil mladým ženám vstoupit do Velké Británie jako au pair. Největší příliv au pair do Velké Británie byl ze střední a východní Evropy. Ze západní Evropy dominovaly země jako Švýcarsko nebo Švédsko (Pinknerová 2018). V dnešní době jsou v České republice dostupné mnohé agentury, které zprostředkovávají práci au pair v hostitelských rodinách nejenom v Evropě, ale např. i v USA. Řadu let se možnost odjet jako au pair do USA vztahovala pouze na dívky ze západních zemí Evropy. Od roku 1996 mohou jako au pair do USA vycestovat i dívky z České a Slovenské republiky. Au pairing v USA má dokonalejší pravidla, kromě toho zde není tak vysoký počet agentur, které mají oprávnění umisťovat au pair do hostitelských rodin. Mezi ně patří např. Cultural Care Au pair, Student Agency, Inter Exchange, Au pair care, COOLAGENT apod. (www.jakdousa.cz). Všechny tyto agentury mají stejné podmínky pro potenciální au pair. Agentury mají všechny rodiny dobře prověřené, čímž je eliminováno riziko neúspěchu. Dále jsou kladeny vyšší nároky i na samotné au pair. Ty musí dobře ovládat anglický jazyk a mít už nějakou zkušenost s péčí o děti (Jančura 1996, cit. v Kopečná 1996). Na závěr této podkapitoly bych chtěla dodat, že existuje mezinárodní platforma Au Pair World, kde se mohou potenciální au pair zdarma zaregistrovat a vybrat si rodinu na základě vlastních preferencí. S rodinou si mohou přes platformu chatovat, sdílet fotografie a domluvit si setkání „face to face“ přes Skype apod. Potenciální au pair si tak mohou domluvit všechno sami s rodinou, zdarma a bez agentury. Platforma dále nabízí smlouvu, kterou mohou obě strany před pobytem podepsat. V rámci Evropy jsou kromě Velké Británie oblíbenými zeměmi, které au pair pro svůj pobyt často volí, také Španělsko, Itálie, Francie, Švýcarsko apod.

2. RODINA

Tato kapitola se bude věnovat tématu rodina. Nejprve se zaměříme na definici pojmu rodina z různých úhlů pohledu. Následovat bude podkapitola pojednávající o rodinném systému, jež bude vypovídat o tom, jaké rodiny mohou být, jaké interakce v rodině panují a zmíněny zde budou i rodinné subsystémy. Další podkapitola se bude orientovat na funkce rodiny, kterými jsou biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, zaopatřovací, socializačně-výchovná a emocionální funkce rodiny. Podkapitola Typologie dysfunkčních rodin bude pojednávat o devíti typech problémových rodin. Na závěr v této kapitole budou uvedeny důvody, proč rodina hledá au pair a jaká na ně klade očekávání.

2.1 Definice rodiny z různých úhlů pohledu

Rodinu lze definovat z různých úhlů pohledu. Hartl a Hartlová (2000) definují rodinu jako společenskou skupinu, která je spojena manželstvím, pokrevním poutem a vzájemnou pomocí.

Průcha et al. (2003) nahlízejí na rodinu jako na nejstarší společenskou instituci, která plní své funkce. Spolu se školou se jedná o významného výchovného činitele. V rodině se utváří emocionální klima, formují se vztahy, postoje a hodnoty. Nejběžnějším modelem je nukleární rodina (rodiče a jejich děti).

Na rodinu lze nahlížet jako na skupinu lidí se společnou historií, současnou realitou a budoucím očekáváním vzájemně propojených transakčních vztahů. Mezi jednotlivými členy rodiny existují silné psychologické a emocionální vazby – nezáleží přitom na tom, zda se jedná o nesezdaný pár, manželský pár s dětmi, náhradní rodinu apod. (Kramer 1980, cit. v Sobotková 2012).

Stuchlíková (1981) definuje rodinu jako základní buňku společnosti. Jedná se o sociální skupinu založenou na sňatku či příbuzenství, která má svůj vnitřní systém, podle kterého je organizován společný život. Je charakterizována vzájemnou morální a ekonomickou odpovědností, mateřskými a otcovskými instinkty a vědomím potřeby fyzické a duševní reprodukce obyvatelstva. Rodina je zodpovědná za výchovu nové generace (Najmanová 2007).

Z právního pohledu je nahlíženo zejména na etickou a ekonomickou stránku vzájemných vztahů v rodině. Rodina není nositelem práv a povinností. Právo zajišťuje rodině ochranu a upravuje vztahy osob, které rodinu tvoří. Právní úprava těchto vztahů spočívá v právu soukromém, které upravuje manželství, vztah rodičů a dětí, osvojení apod. (Madar 2002, cit. v Najmanová 2007).

Na základě Antropologického slovníku aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk, je rodina chápána jako *sociální skupina vytvořená na základě příbuzenských vazeb, která bývá základním článkem sociální struktury a ekonomickou jednotkou. Její hlavní funkce je reprodukce a výchova potomstva, respektive jejich socializace, přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje* (Malina et al. 2009, s. 3423).

Sociologická encyklopedie (2022) nahlíží na rodinu jako na obecně původní a nedůležitější společenskou skupinu a instituci, která je základním článkem sociální struktury a také základní ekonomickou jednotkou. Za hlavní funkce rodiny považuje reprodukci a výchovu potomstva. Ze sociologického hlediska je rodina také součástí sociální struktury každé společnosti.

2.2 Rodinný systém

Budeme-li definovat rodinu jako systém, můžeme využít nejjednodušší klasickou definici systému – systém je soubor částí a vztahů mezi nimi. Rodinný systém se rozkládá v prostoru a čase, v biologickém a sociálně-historickém kontextu. Kromě existence jakéhosi rodinného systému existuje také rodinný proces, kterým se rozumí akce a interakce různých skladebných složek uvnitř i mimo rámec systému rodiny. Dallos (1999) uvádí, že rodiny se musí přizpůsobovat změnám, které přináší rodinný životní cyklus, aby byly schopny zvládat různé životní úkoly. Každá rodina užívá způsoby, které považuje za efektivní a pomocí nich zvládá úkoly a řeší problémy (Dallos 1999, cit. v Sobotková 2012).

V rámci rodinného systému existují rodinné interakce, které jsou mnohými považovány za podstatu rodinného systému. Zde záleží na funkčnosti rodinných interakcí, zda jsou rodiny schopny na problémy v rodině nějak reagovat, rozvíjet vazby mezi rodičem a dítětem (Sobotková 2012). Výzkumné studie týkající se dětí předškolního věku ukázaly, že největší odměnou pro dítě je trávení času s rodiči a

vykonávání společných aktivit. Efektivním prostředkem k rozvoji vztahů v rodině a k vytváření příznivých podmínek pro vývoj dítěte jsou právě zmíněné společné aktivity a činnosti rodičů a jejich dětí v pubertě i adolescenci. Společná realizace činností rodičů s dětmi přispívá k osvojení sociálních dovedností v dospělosti. Nezáleží přitom o jaké aktivity a činnosti se jedná – rodiče se s dětmi mohou věnovat sportu, kdy budou rozvíjet jejich senzomotorické dovednosti, společně mohou muzicírovat a podporovat rozvoj jiných dovedností u dítěte. Jako pozitivní se také jeví cestování rodičů s dětmi. Rodina tak nabyde nových zážitků a prožitků (Gillernová 2009). V neposlední řadě Sobotková (2012) zmiňuje otevřenost a uzavřenost rodin. Většina rodin balancuje mezi oběma protipóly, v uzavřenějším systému se může někdo cítit bezpečně, ale časem se tyto rodiny stanou rigidními, nejsou schopné reagovat na změny a nedokážou umožnit rozvoj svých členů. Rodina není schopna odolávat stresu, slábnou její kontakty s okolím. Otevřené systémy jsou adaptabilnější, jsou schopné přijímat nové zkušenosti, měnit nefunkční vzorce, výměna informací s okolím je považována za funkční, tudíž bývá dobrá i podpůrná síť, která umožňuje rodinu udržet ve funkci i přesto, že podléhá dočasné slabosti.

Uvnitř rodinného systému existují subsystemy – nejdůležitějšími z nich je manželský subsystem, subsystem rodič-dítě a sourozenecký subsystem. Základním subsystemem se jeví manželský subsystem, kdy manželé stojí za úspěchem či krachem rodinného systému, závisí na jejich schopnosti vypracovat si dobře fungující vztah. Záleží na tom, jak manželé řeší problémy, jaká činí společná rozhodnutí a jak si vzájemně uspokojují potřebu jistoty. Subsystem rodič-dítě vzniká s okamžikem otěhotnění u ženy a rozšiřuje hranice základního manželského subsystemu. S příchodem dítěte na svět dochází ke vzniku nové životní zkušenosti, je to radostné období života, které je také náchylné ke vzniku krizí v manželství. V sourozeneckém subsystemu se dítě učí soutěžení, spolupráci a schopnosti hledat kompromisy. Tyto zkušenosti, které dítě získá v sourozeneckém vztahu, později uplatňuje i v sociálních situacích s jinými dětmi (Sobotková 2012).

2.3 Funkce rodiny

V této podkapitole budou zmíněny a popsány jednotlivé funkce rodiny – funkce biologicko-reprodukční, sociálně-ekonomická, zaopatřovací, sociálně-výchovná a emocionální. V závěru budou uvedeny typy rodin na základě plnění či neplnění základních funkcí rodiny.

Biologicko-reprodukční funkce rodiny

Tato funkce má význam pro společnost jako celek, ale také pro jedince, kteří rodinu tvoří. Aby společnost mohla zabezpečit perspektivu svého rozvoje, je žádoucí stabilní reprodukční základna. V jejím zájmu tedy je, aby se rodil takový počet dětí, který by tuto perspektivu naplnil. Stát reprodukci může regulovat pomocí tzv. populační politiky, kdy lze utlumit populační exploze restriktivní populační politikou nebo zvýšit index porodnosti díky stimulační populační politice. Význam této funkce je rovněž důležitý pro naplnění biologických a sexuálních potřeb jedinců a pokračování rodu každého jedince (Kraus 2022). Dříve se děti rodily do existujících manželských svazků. Určitou podmínkou bylo, aby rodiče dítěte byli sezdáni a dítě tedy bylo manželské. V posledních desetiletích poklesla sňatečnost a rostoucí počet dětí se rodí mimo manželský svazek (Koťa a Havlík 2002). Hudecová (2008) uvádí změny, které se této funkce týkají a mezi které se řadí spolužití biologických rodičů a dětí, spolužití rodičů adoptivních, pěstounských či získaných dětí, matka samoživitelka, která se rozhodne vychovávat dítě sama bez úmyslného informování otce dítěte, homosexuální či lesbické dvojice, které vychovávají děti jednoho nebo obou partnerů a bezdětní partneři, kteří na základě neplodnosti nebo vlastního přesvědčení o životě bez dětí nezaloží vlastní rodinu (Hudecová 2008, cit. v Kraus 2022).

Sociálně-ekonomická funkce rodiny

Tato funkce patřila po staletí k jedné z vůbec nejvýznamnějších. Tradicí každé venkovské rodiny byla společná dělba práce a rozvoj jejich hospodaření. Výchova a socializace dětí byla ruku v ruce zapojena právě do společné rodinné dělby práce. To se v druhé polovině 20. století výrazně změnilo. Každý člen rodiny se od té doby podílí na dělbě práce mimo rodinu (Koťa a Havlík 2002). Rodina je v tomto ohledu chápána jako významný činitel v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se

zapojují do výrobní a nevýrobní sféry jak vědomě, tak nevědomě v rámci výkonu určitého povolání. Dříve byla výrobní složka důležitější. Ale i dnes se v rodině udržují určité prvky výroby. Rodina jako celek se stává významným spotřebitelem, na kterém je trh závislý. Rodina se rozhoduje, jak využije své materiální a finanční prostředky, do čeho bude investovat. Přerozdělování uvnitř rodinného systému má významný sociální charakter, zdroje a výdaje mají odlišný charakter. V současnosti je častá nezaměstnanost způsobena poruchou ekonomické funkce, jež se projevuje hmotným nedostatkem. Ekonomická funkce zaznamenala v posledních letech posun k představení rodiny jako samostatné ekonomické jednotky - podnikající rodiny (Kraus 2022).

Zaopatřovací funkce rodiny

Tato funkce spočívá v zabezpečení životních potřeb všem členům rodiny. Velký důraz je zde kladen na děti. Po roce 1990 je rodina v této funkci plně zainteresována, klade se na ni mnohem větší důraz a zodpovědnost za zaopatření a péči o členy rodiny. Do roku 1990 tuto funkci na sebe z podstatné části přejímal stát. Na rodinu se kladou vyšší nároky právě v souvislosti s touto funkcí, kdy se má rodina postarat o své bližní - staré a nemocné. Rodina všechny tyto nároky s obtížemi zvládá, často se to promítá do života dětí. Děti si na základě vztahu svých rodičů k prarodičům a jejich péči o ně vytvářejí model pro své budoucí chování spjaté s péčí o rodiče (Koťa a Havlík 2002).

Socializačně-výchovná funkce rodiny

Dítě po celou dobu života v rodině přejímá široké spektrum různých informací a aktivně je zpracovává v souladu se svými přirozenými vlohami, biologickými a psychologickými potřebami, se svými zkušenostmi, s hodnotovými orientacemi a vzory. Těmi jsou pro dítě nejčastěji rodiče nebo starší sourozenci. V socializačním procesu jsou tak rodiče i samotné děti aktivními členy, kteří dávají najevo svoji vůli, zájmy, přání a orientace. V současnosti lze spatřovat také vliv mladší generace na starší. Vyrůstá socializační působení dětí na jejich rodiče či prarodiče. Uvádí se, že socializační funkce rodiny je pro starší členy daleko důležitější než pro mladé, protože intenzita jejich sociálních vztahů ve společnosti se oslabuje (Kraus 2022).

V souvislosti s výchovou se často liší cíle výchovných a vzdělávacích aktivit školy a rodiny. Škola výrazně vstupuje do hodnotového systému dítěte. Školní úspěšnost dítěte je pro rodinu důležitá a je to jedna ze základních hodnot rodiny (Koťa a Havlík 2002). Mezi institucí školy a rodinou však může vzniknout napjaté pouto, kdy obě strany očekávají od druhé odpovědnost za výchovu. Škola předpokládá, že základní formování osobnosti a výchova jedince bude probíhat v rodině. Mnoho rodičů je naopak přesvědčených o tom, že zajištění výchovy, napravování chyb, kterých se dopustili na svých dětech, má zajistit škola (Kraus 2022). Tak či onak, škola dítě připravuje na výkon jeho budoucího povolání, je v její kompetenci také rozvoj tvůrčí potence dítěte a naplnění vnitřní disciplíny dítěte. Funkce školy a rodiny by se tak měla v ideálním případě doplňovat (Koťa a Havlík 2002).

K výchovné funkci se také váže odpovědnost rodiny za úspěšnost dětí. Co se týče výchovných stylů, rizikovost představují extrémy – tedy přehnaně liberální či autoritářský styl výchovy. Pokud se bude rodič vůči dítěti agresivně projevovat, může docházet k obdobným projevům u dítěte. Naopak, pokud bude rodič přehnaně liberální a vše dovolující, dítě se v budoucnu může také deviantně projevovat. Výchova rodičů by měla být konzistentní – dítě by mělo znát přístup obou rodičů při řešení výchovných problémů, ten by měl být jednotný (Kraus 2022). Rodina by měla dítěti zajistit jeho základní potřeby – výživu, oblečení, zdravotní péči, vzdělání a ubytování. Mezi kulturami se liší pohled na to, co od dětí mají rodiče vyžadovat, k jakým hodnotám své děti vést. Hodnotové systémy rodičů se mohou lišit a na dítě mohou působit protikladně (Koťa a Havlík 2002).

Emocionální funkce rodiny

Tato funkce je nezastupitelná a její význam ve společnosti roste. Po staletí se rodina neopírala tolik o emoční základnu, ale za zásadnější byla považována socio-ekonomická funkce rodiny (Koťa a Havlík 2002). Je klíčovou pro vytvoření pocitu lásky, bezpečí a jistoty, vzájemné důvěry, podpory a pomoci, patří sem také společné rituály. Od 90. let minulého století jsou ve společnosti zaznamenány změny, které souvisí s velkými obtížemi či nenaplněním této funkce. Důsledkem je nárůst počtu dětí, které jsou citově deprivovány či týrány. Souvisí to také se vznikem psychických poruch u dětí, které mohou později vést k deviantnímu chování. Pokud rodina nebude tuto funkci plnit, lze

tedy hovořit o poruše funkce rodiny. S nástupem postmoderní společnosti se mění tlaky, které na rodinu působí, zvyšující nároky a společensko-politická a ekonomická situace staví rodinu před nové úkoly, na které z minulosti nebyla zvyklá. V evropských zemích přibývá počet špatně fungujících rodin, současná společnost má omezené možnosti, jak rodiče donutit k řádnému plnění svých rodičovských povinností a upozadění svých zájmů na druhou kolej (Matoušek; Kroftová 1998, s. 40, cit. v Kraus 2022).

Dunovský (1986) rozlišuje čtyři typy rodin na základě plnění či neplnění základních funkcí rodiny:

- **funkční rodina** – rodina je schopna zajistit správný vývoj jedince;
- **problémová rodina** – rodina trpí závažnějšími poruchami některých nebo všech funkcí rodiny, rodina je schopna problémy řešit nebo kompenzovat;
- **dysfunkční rodina** – v tomto typu rodiny se vyskytují vážné poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, tyto poruchy ohrožují vývoj dítěte a celou rodinu, rodina již není schopna řešit problémy svými silami, v nejhorším případě může dojít ke zbavení rodiče jeho rodičovských práv;
- **afunkční rodina** – tento typ rodiny není schopen plnit základní funkce – rodina dítě ohrožuje, jediným možným řešením je odebrání dítěte z rodiny a jeho následné umístění do dětského domova či náhradní rodiny.

2.4 Typologie dysfunkčních rodin

Vzhledem k tomu, že některé participantky, které se účastnily mého výzkumu, uvedly, že přišly do konfrontace s problémovými rodinami, je důležité tématu typologie dysfunkčních rodin v této práci věnovat pozornost.

Nezralá rodina

V tomto ohledu je rodičovství vnímáno jako neočekávané nebo nechtěné. Helus (2007) uvádí, že rodiče bývají obecně nezkušení a nezralí, mají mnoho problémů jenom sami se sebou, dítěti tedy nemohou zajistit pocit bezpečí a jistoty, nedokáží se do dítěte vcítit, jsou rovněž považováni za emočně labilní. Rodiče se mohou dostat do ekonomických či sociálních problémů, což negativně působí na samotné dítě a je možné, že to na něm zanechá trvalé následky. Trpišovská a Vacínová (2007) hovoří o

projevech nezralé rodiny, ke kterým patří nestabilita rodiny, nedostatek sebedůvěry v rozhodování rodiče, názorový nesoulad mezi rodiči v oblasti výchovných přístupů, problémy v oblasti sociálně-ekonomické, o kterých již byla řeč. Najmanová (2017) ve své diplomové práci uvádí, že au pair se do této rodiny dostane velmi ojediněle.

Přetížená rodina

Rodina může navenek působit jako zcela bezproblémová. Rodiče se o své děti starají, věnují jim čas. Většinou se jedná o rodiče s nadprůměrným vzděláním. Problematické se však jeví to, že děti v rodině postrádají psychologickou funkci, což se potom odráží ve fungování rodiny. V rodině je přítomna jakási přetíženost, může se jednat o konflikty v rodině, konflikty mezi rodiči, problémy v zaměstnání, přetíženost vyvolaná starostmi, jež jsou způsobeny nějakou nemocí, přetíženost citovým strádáním či ekonomickými problémy. Přetíženost bývá u rodiny většinou dočasná (Helus 2007). Projevy dysfunkčnosti, se kterými se lze u tohoto typu rodiny setkat, jsou sklony ke zkratkovitému jednání, neochota přiznat si chybu, poučování okolí, odkládání řešení problému a nedostatek času, nespolehlivost, nedodržování slibů (Trpišovská a Vacínová 2007). Děti u tohoto typu rodiny citově k au pair přilnou, a to z toho důvodu, že se jim na rozdíl od jejich rodičů bude věnovat (Najmanová 2017).

Ambiciózní rodina

Rodina, i když by se nemuselo na první pohled zdát, vykazuje značnou nefunkčnost. Pro rodiče jsou totiž důležité hodnoty jako vzestup v zaměstnání, úspěšnost ve sportu či studiu, uspokojování cestováním či materiální nadstandard. Většinou s sebou opomíjení vlastních dětí přináší negativní následky na rozvoj jejich osobnosti apod. Rodiče své děti zahrnují dary, ale neberou bohužel v potaz citové potřeby, potřeby sounáležitosti, stability nebo jistoty. Děti často bývají rozmazlené a zhýčkané (Helus 2007). Projevy dysfunkčnosti se mohou odrazit na nepřiměřených nárocích na au pair, neochotě přiznat jakoukoli chybu nebo nedostatek svého dítěte, rodiče často popírají skutečnosti, že by dítě mohlo citově trádat, mají zvýšený sklon ke kritice okolí a sklony k agresivnímu chování (Trpišovská a Vacínová 2007). Au pair tak může být v této rodině velmi nešťastná, protože celková výchova dětí a jiné povinnosti připadnou pouze na ni (Najmanová 2017).

Perfekcionista rodina

Rodiče mají na své dítě velmi vysoké nároky, vyžadují, aby dítě podávalo vysoké výkony, aby vykazovalo perfektní výsledky. Děti v tomto typu rodiny bývají většinou přetěžovány a jsou tak často vyčerpány. Děti mohou být úzkostlivé, ztrácí sebedůvěru, mají výčitky svědomí a pocity, že jim nemůže být odpuštěno (Helus 2007). Projevy dysfunkčnosti jsou v podstatě stejné jako u ambiciózního typu rodiny (Trpišovská a Vacínová 2007). Zde může au pair zastávat roli někoho, kdo dítěti dá pocit, že když se něco nepovede, svět se nezboří. Dítě tak díky au pair může nalézt jakýsi klid (Najmanová 2017).

Autoritářská rodina

U tohoto typu rodiny není přihlíženo k potřebám dítěte, neklade se důraz na samostatné rozhodování dítěte a rozvoj jeho spontánnosti. Rodiče vyžadují naprostou poslušnost, nebojí se proto využít trestů fyzických a psychických. Je možné, že dítě ztratí svoji vlastní identitu, bude trpět záchvaty vzteku nebo agresivitou. Autoritářský může být pouze jeden z rodičů či členů rodiny, která atmosféru strachu a nárůst agresivního chování vyvolá u ostatních členů (Helus 2007). Au pair se v této rodině pravděpodobně nebude cítit vůbec dobře. Může pociťovat autoritářské chování i vůči její osobě. Děti se k ní budou chovat buď agresivně, nebo u ní budou hledat bezpečí a jistotu (Najmanová 2017).

Rozmazlující rodina

Rodiče se budou snažit dítěti vyhovět za každé situace, dítě tak nebude mít nastavené rozumné hranice. Rodiče budou dítěti ustupovat, dávat mu za pravdu. Může se jednat i o útočné situace, kdy se budou rodiče zastávat svého dítěte, budou přesvědčeni o tom, že mu ostatní křivdí. Rodiče se tak obecně snaží vyhovět všem přáním a požadavkům svého dítěte (Helus 2007). Projevy dysfunkčnosti, se kterými se u této rodiny můžeme setkat, jsou neochota přiznat si chybu ve výchovných přístupech k dítěti, protěžování dítěte za každou cenu, hledání viníka v okolí (nejčastěji pedagog, kolektiv dětí) a zvýšená míra citlivosti rodičů na bezpečí dítěte (Trpišovská a Vacínová 2007). Podle Najmanové (2017) se au pair s tímto typem rodiny setkávají nejčastěji. Rodiče s dětmi netráví tolik času, a to se jim snaží vynahradit tím, že jim všechno dovolí.

Nadměrně liberální a improvizující rodina

V tomto typu rodiny se lze setkat s absencí pravidel a hranic ve výchově dítěte. Rodiče si nestanovují jasné výchovné cíle. Děti si většinou neváží svých rodičů, nedovolí jim mluvit do jejich života, vymykají se kontrole a někdy může dojít k tomu, že začnou rodinu terorizovat (Helus 2007). K projevům dysfunkčnosti této rodiny se řadí neochota přiznat problém, neochota spolupracovat s pedagogy a přistoupit na možnosti řešení a návrhy alternativ a prosazování daného výchovného přístupu a neochota cokoliv měnit (Trpišovská a Vacínová 2007). Au pair se mohou často setkat i s tímto typem rodiny, rodiče s dětmi nebudou trávit tolik času a budou volit tento volný výchovný přístup, který je pro ně nejjednodušší a v dané době bezkonfliktní (Najmanová 2017).

Odkládající rodina

U tohoto typu rodiny často rodiče odkládají dítě, kdykoliv je to možné. Dochází tak k problému citového zranění, může dokonce vzniknout i deprivací syndrom. Rodiny neustále dítě odkládají a odkládají tak i řešení problému. Děti, které vyrůstají v tomto typu rodiny, mohou vykazovat vážné příznaky citového strádání (Helus 2007). Au pair může být v tomto typu rodiny velmi zaneprázdněná, rodiče nebudou dítě odkládat k příbuzným, ale právě k au pair (Najmanová 2017). Rodiče si neuvědomují, že jejich úlohu rodičů může do značné míry přebírat právě au pair (Jele 2006).

Disociovaná rodina

V této rodině došlo k narušení vnitřních či vnějších vztahů. Pokud jde o vnější vztahy, rozumí se jimi izolování se od vnějšího okolí, konflikty s ním. Zaměříme-li pozornost na vnitřní vztahy, zde dochází k narušení vztahů v rámci rodiny. Dítě, které vyrůstá v této rodině, bude velice výrazně citově strádat (Helus 2007). U disociované rodiny se bude au pair cítit osaměle. Dítě k ní může velice silně citově přilnout, po jejím odjezdu může u dítěte dojít k traumatu (Najmanová 2017).

2.5 Důvody, proč rodina hledá au pair

Nejčastější důvody, proč rodina přijímá au pair:

1) matka se chce brzy vrátit do zaměstnání z důvodu finančního, seberealizačního apod. či v dané zemi neexistuje mateřská dovolená;

2) rodiče chtějí mít čas pro sebe nebo matka, která neustále pečuje o své dítě, chce mít čas jenom pro sebe samu;

3) rodič nebo rodiče hledají pro své dítě nějakého chybějícího člena rodiny (např. babičku, sestru, bratra apod.).

Očekávání rodiny, jaká by měla au pair být, se samozřejmě liší, záleží na individuálních požadavcích rodiny. Existují ale taková očekávání, která vyžadují všichni rodiče. Au pair by měla mít dobrý vztah k dětem, měla by být trpělivá, empatická, odpovědná, spolehlivá a dochvilná. Měla by být schopna adaptace a umět s rodinou spolupracovat. Očekává se, že bude v její kompetenci dítě zaujmout a trávit s ním čas (Pitáková 2014). Jele (2006) ve své knize uvádí, že všechny hostitelské rodiny trvají na tom, aby mezi nimi a au pair existovala otevřenost, upřímnost o tom, co se oběma stranám líbí či nelíbí, o výchovných přístupech.

Pitáková (2014) dále ve své praktické příručce uvádí očekávání, kterými se liší rodina od rodiny. Některé rodiny proto vyžadují, aby byla au pair klidná a byla také přirozenou autoritou. Výhodou bývá pedagogické či zdravotnické vzdělání au pair. Pokud au pair ovládá cizí jazyky nebo je hudebně založená či řidička, rodiče to rádi uvítají. Dále by měla být au pair aktivní, kreativní, časově flexibilní, zkušená. Měla by mít kladný vztah k cestování s rodinou. Některé rodiny upřednostňují starší či mladší au pair, ženy nebo muže. Mnohé rodiny vyžadují, aby au pair byla nekuřačka/nekuřák.

Obecně rodiče hledají takovou au pair, která bude dodržovat domluvená pravidla, bude schopna zajistit dítěti bezpečí a uspokojí jeho základní biologické potřeby. Mimo jiné se bude podílet na výchově a s rodiči bude komunikovat a informovat je o všem důležitém. Rodina od au pair vyžaduje, aby se dítěti naplno věnovala, rozvíjela jejich kreativitu a neseseděla s nimi jenom u televize či počítače. Pokud má rodina na au pair nereálná očekávání, je zapotřebí, aby si to s nimi au pair vyjasnila, aby nedošlo k nedorozumění (Pitáková 2014). Hostitelská rodina stojí o au pair, protože chce

poznat dívku z jiné kultury, považuje to za obohacující zkušenost. Obecně ale rodiny oceňují mít někoho po ruce, kdo jim pohlídá dítě, když je nemocné a nemůže do školy, kdo se o dítě postará, když se rodina musí účastnit neočekávané události či jsou rodiče nuceni přijít domů pozdě (Jele 2006).

3. VÝVOJOVÁ STÁDIA U DĚTÍ

Tato kapitola bude věnována právě dětem, o které au pair pečují. Konkrétně se zaměřím na čtyři vývojová stádia – kojenecký, batolecí, předškolní a mladší školní věk z toho důvodu, že právě s dětmi z těchto vývojových stádií se au pair běžně setkávají.

3.1 Kojenecké období (od narození do 1 roku)

V některých rodinách dochází k tomu, že se matka potřebuje navrátit do zaměstnání co nejdříve. Proto potřebuje někoho blízkého, kdo by se jí o malé dítě během času stráveného v zaměstnání postaral. Dítě by však v tomto období mělo trávit převážně čas s matkou, nikoliv s au pair. I přesto, že může být au pair citlivá a zodpovědná, nikdy dítěti nemůže matku nahradit. Bylo by vhodnější, kdyby matka mohla alespoň pracovat z domova. Au pair by se mezitím mohla kojenci věnovat, a kdyby bylo potřeba, matka by byla stále nablízku (Pitáková 2014).

V kojeneckém období dochází k rozvoji tělesných i psychických funkcí. V průběhu prvního roku dítě vysloví první slovo, postupně se začne učit stabilitě, jejímž vyvrcholením přes udržení se v sedu je stoj a chůze s oporou. Mezi druhým a třetím měsícem se u dítěte začne vytvářet tzv. sociální úsměv – tím dítě nejprve reaguje na všechny osoby, později tento úsměv věnuje jen blízké osobě (matka, otec, au pair), na cizí reaguje pláčem (Bartoníčková et al. 2011). Dále si dítě v první polovině kojeneckého období neuvědomuje hranici vlastní bytosti, proto je třeba, aby bylo s matkou úzce spojeno. V tomto období je velice důležitá pozitivní vazba dítěte s matkou, která ovlivní budoucí život dítěte. Prožitek spolehlivého vztahu s matkou je zdrojem vnitřní jistoty a stability (Vágnerová 2005, cit. v Pitáková 2014).

3.2 Batolecí období (od 1 do 3 let)

Pokud je dítě s au pair jednou za týden na několik hodin, je nepravděpodobné, že by tím nějak trpělo nebo strádalo a mělo to na něj negativní dopad. V situacích, kdy je dítě s au pair každý den, osm hodin denně, se vliv au pair na dítě stále hodnotí pozitivně, pokud je au pair s dítětem v prostředí jeho domova. Rodiče s dítětem tráví čas na jeho narozeniny, během svátků, a au pair by v rámci těchto událostí měla být pouze v roli hosta, o výchovu dítěte a péči o něj by se v těchto situacích měli starat rodiče dítěte (Pitáková 2014).

Co se týče fyzického a psychického vývoje dítěte v tomto období, výrazně se u něj rozvíjí řeč, pohybové schopnosti a celková koordinace. Dítě dokáže samo chodit, seznamuje se s okolím a s předměty, jež ho obklopují. Začíná se orientovat v čase, uvědomuje si, kdy končí a začíná den. Je stále velmi vázáno na své rodiče, blízké osoby v jeho okolí. Kolem třetího roku se u něj začíná projevovat období negativismu, kdy dítě vzdoruje vůči všemu bez racionálního zdůvodnění (Bartoníčková et al. 2011).

Dochází k proměně vztahu dítěte s matkou. Kvůli souvisejícímu socializačnímu rozvoji dochází k odpoutávání z těsné vázanosti na matku (Vágnerová 2012). Rodiče by neměli dítě nutit k separaci, když na to ještě není připravené. Dostavit se totiž poté může tzv. separační úzkost. Ta je pro začátek vývoje dítěte typická, pokud by však přetrvávala i v období mladšího školního věku, jednalo by se už o problém (Langmeier a Krejčířová 2006).

Hovoříme-li o vztahu dítěte a otce, v raném věku se dítětem více zabývá matka než otec. Ve vztahu k batoletě nemá otcovská role přesněji vymezenou náplň, jež by byla dána biologicky či společensky. Styl rodičovského chování se u otců a matek do určité míry liší. Otcové s dětmi tráví méně času než matky. Pokud mají čas, o to intenzivněji se svým dítětem věnují. Matky mají na starost zejména péči o děti, otcové jsou pro své děti zdrojem zábavy a vzrušení a oživují jejich denní stereotyp (Vágnerová 2012).

Pro rozvoj řeči je velice důležitá komunikace dítěte se svými rodiči. V tomto věkovém období je důležitá znalost ať cizího jazyka – pro dítě jazyka mateřského. Pokud nebude ať dostatečně znát tento jazyk, nebude rozvíjet věty dítěte a jeho rozvoj se zastaví. Jazykové schopnosti dítěte jsou důležité pro jeho duševní a emocionální vývoj. Od šesti měsíců dítě zaznamenává zvuky a výrazy od jemu blízkých osob (matky, ať pair). Je třeba, aby ať pair, která o dítě v batolecím věku bude pečovat, měla pokročilejší úroveň cizího jazyka (Holmquist 2000, cit. v Najmanová 2007).

Je jasné, že čím více času bude trávit ať pair s dítětem, tím větší bude mít možnost dítě ovlivnit a vychovat. Rodiče a ať pair by proto měli spolupracovat, měly by používat jednotné výchovné metody, pravidla a styl výchovy. Pokud bude ať pair spolehlivá a vstřícná, rodina ji jistě dobře přijme a může být obohacením nejenom pro dítě, ale pro celou rodinu (Pitáková 2014).

3.3 Předškolní období (od 3 do 6-7 let)

Dítěti v tomto věku již nečiní problém trávit čas bez rodičů. Děti předškolního věku navštěvují mateřské školy, různé kroužky, kde tráví čas se svými vrstevníky bez přítomnosti rodičů. Pitáková (2014) uvádí, že pokud má dítě v tomto věku schopnou au pair, může s ní trávit čas po příchodu z mateřské školy. Au pair mu může vymýšlet zajímavý program, dělat s ním různé aktivity. Měla by však stále mít v rodině roli jakési kamarádky či sestry, rozhodně by neměla nahrazovat rodiče dítěte. Dítě se na ni může kdykoliv obrátit, au pair ho podpoří, vyslechne ho. Rodiče by stále měli zastávat funkci rodičů. Dítěti by se také měli věnovat, jít s ním na procházku, pomoci mu, když ho něco trápí.

V tomto období je pro děti charakteristické, že se učí různým sociálním rolím. Často se uvádí, že dítě v tomto období často lže a vymýšlí si. Dítě se tímto způsobem snaží nahradit informace, které ještě nezískalo, nějakou svou fantazijní konstrukcí, jedná se o tzv. konfabulace (Bartoníčková 2011).

Říčan (2005) uvádí, že se v tomto období u dětí vyvíjí inteligence a tvořivost. Zlepšuje se řeč dítěte, kdy je schopné naučit se tisíce nových slov. Dále je typický tzv. kognitivní egocentrismus – neschopnost dítěte pochopit, že druhý člověk vidí věci z jiné perspektivy, na základě jiných informací než samotné dítě.

3.4 Mladší školní věk (od 6-7 – 11-12 let)

Do tohoto období trávilo dítě většinu času hrou, se kterou byla spojena velká míra volnosti. Dítěti se mění celková organizace dne. Začíná navštěvovat školu, která mu ukládá největší díl povinností. Školu by měly navštěvovat pouze ty děti, které jsou již dostatečně zralé a připravené (Bartoníčková et al. 2011).

Au pair, která s dítětem v mladším školním věku v rodině pracuje, mu po škole obvykle pomáhá s úkoly, povídá si s ním, dítě se jí může svěřovat, sdílet s ní svoje emoce. V některých případech dochází k tomu, že se školáci au pair svěří s nějakým velkým problémem. V tomto případě by měla au pair dítě poslat za jeho rodiči, pokud ví, že s nimi má dítě fungující vztah, a ti by mu jej měli pomoci vyřešit. O velkých problémech by obecně měla au pair informovat rodiče dětí (Pitáková 2014).

Toto období lze definovat také jako období střízlivého realismu. Na rozdíl od menšího dítěte, které je ve svém myšlení a vnímání hodně závislé na svých přáních a fantaziích, je školák zaměřen na to, co je tady a teď. Jeho požadavkem je pochopit svět a všechno, co je v něm doopravdy. Tento rys lze pozorovat v mluvě, kresbě, v písemných projevech, ve čtenářských zájmech dítěte a ve hře. Kriticky realistický se školák stává později, kdy se u něj ohlašuje blížící se dospívání. Pro děti je rovněž v tomto věku důležitá názornost.

U dětí se zlepšuje hrubá i jemná motorika. Pohyby dětí jsou rychlejší a svalová síla je větší. Nápadná je zlepšená koordinace všech pohybů celého těla. Děti mají zájem o pohybové hry a sportovní aktivity, lze u nich pozorovat zlepšený výkon při učení, psaní a kreslení. Školák si uvědomuje své zdary a nezdary, poměřuje své výkony s druhými dětmi (Langmeier a Krejčířová 2006).

Pokud je dítě hodně cílevědomé, může se u něho s neúspěchem rozvinout komplex méněcennosti, jež může ovlivnit jeho další vývoj (Říčan 2005).

Výrazně se u dítěte vyvíjí také řeč, která řídí lidskou činnost a dovoluje další rozvoj v oblasti chování a prožívání. Roste slovní zásoba, délka a složitost vět a souvětí a celá stavba vět a užívání gramatických pravidel se dostává na vyšší úroveň (Langmeier a Krejčířová 2006).

4. VÝCHOVA

Na úvod této kapitoly se opět seznámíme s definicí pojmu výchova z různých úhlů pohledu. Velká pozornost zde bude věnována výchovným stylům a jejich dělení na liberální, autoritářský a autoritativní. Dále se tato podkapitola bude orientovat na uplatnění výchovných stylů v různých kulturách. Kromě toho zde budou zmíněny nejčastější výchovné problémy a duševní poruchy u dětí v hostitelských rodinách.

4.1 Definice výchovy

Pokud se jedná o definici výchovy, neexistuje jedna obecně platná definice, ale každý si tento pojem vykládá po svém. Některé z mnohých definic jsou zde uvedeny.

Palouš (1991, s. 53) definuje výchovu jako *„záměrné a soustavné působení lidského jedince (vychovatele) na druhého jedince (chovance), které vede ke vzniku relativně trvalých změn v chování a prožívání toho druhého jedince“* (Palouš 1991, cit. v Skarupská 2016, s. 9).

Ze sociologického pohledu lze na výchovu nahlížet jako na *„proces, v němž společnost (jednotlivci, skupiny a instituce) v souladu se svými reprodukčními potřebami, zájmy a cíli působí na jednotlivce a utváří tak individuální předpoklady k zastávání společenských pozic a rolí u další generace a její předpoklady k využití a rozvinutí hodnot dané kultury“* (Sociologická encyklopedie 2022).

Z antropologického pohledu lze výchovu chápat jako *„proces záměrného a soustavného formování osobnosti dětí a mládeže v součinnosti rodiny, školy a společnosti, připravuje člověka k seberealizaci a k aktivní účasti na životě společnosti; výchova úzce souvisí se vzděláváním; měla by však být především „výchovou ke svobodě“. V současnosti nabývá na významu celoživotní proces vzdělávání a výchovy člověka“* (Malina et al. 2009, s. 4510).

Z psychologického pohledu lze na výchovu nahlížet jako na *„postupný proces socializace a individualizace. Jako osobnost se vyvíjíme celý život a procházíme zákonitě určitými etapami, které jsou ovlivněny otevřeností ke změnám, jinak vývoj člověka ustrne. Tato oblast spadá do vědního oboru psychologie“* (Štréblova 2014, s. 42).

Průcha et al. (2003) z pedagogického hlediska uvádějí, že výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.

Podle Pelikána (1995, s. 36) je „*výchova cílevědomým a záměrným vytvářením a ovlivňováním podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulujících jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností*“ (Pelikán 1995, cit. v Skarupská 2016, s. 9).

Výchovu lze definovat jako soustavný, systematický a vědomě řízený proces, ve kterém si jedinec osvojuje dovednosti, znalosti, hodnoty a postoje, které mu umožní zapojení se do občanské společnosti (Jedlička 2017).

4.2 Výchovné styly

Au pair se během svého pobytu u hostitelské rodiny setkává s různými výchovnými styly. Často se au pair se způsobem výchovy a užíváním daného výchovného stylu rodičů příliš neztotožňuje. Je třeba respektovat nastavená pravidla a výchovný styl rodičů, na druhou stranu, pokud má au pair pocit, že v rodině panuje hodně odlišný způsob výchovy a komunikace, je potřeba promluvit si s rodiči a zkusit najít nějaký kompromis (Pitáková 2014).

V roce 1939 stanovil Kurt Lewin dodnes známé typologické vymezení stylů výchovy – autoritářský, liberální a demokratický. Čáp (1996) uvedl, že Kurt Lewin si odlišného způsobu výchovy všiml poté, co opustil rodné Německo a vydal se žít do USA. Uvědomil si, že německé rodiny zastávají autoritativní styl výchovy, přičemž u rodin v USA byl uplatňován liberálnější styl výchovy. Na jeho pohled později navázala Diana Baumrind (Čáp 1996, cit. v Lojdová 2016).

Rodiče nahlíží na chování svých dětí z různých úhlů pohledu. Záleží na potřebách, cílech rodiče, na individuálních rozdílech mezi rodiči a dětmi. Na základě všech těchto aspektů se vytváří rodičovské názory a postupy. Navzdory velké rozmanitosti způsobů výchovy rodičů byli rodiče často vnímáni buď jako přívrženci autoritářského nebo liberálního stylu výchovy. Později byl na základě stupně kontroly vytvořen ještě demokratický/autoritativní styl výchovy (Carter a Welch 1981).

Liberální výchovný styl

Rodič zde není vnímán jako aktivní činitel, který by utvářel a do velké míry ovlivňoval chování dítěte. Rodič svému dítěti v zásadě umožňuje, aby si své chování regulovalo samo (Carter a Welch 1981). Rodič se pokouší chovat akceptujícím a souhlasným způsobem vůči přáním a požadavkům dítěte. Rodič má nízké nároky na zodpovědné a spořádané chování dítěte. Dítě si samo reguluje své vlastní činnosti, rodič nepožaduje, aby se dítě řídilo danými normami a pravidly (Baumrind 1966, s. 889, cit. v Hale 2008). Rodiče bývají méně důslední. Nedbají na to, aby jejich děti plnily kladené požadavky, nechají je žít volně. Děti na základě tohoto výchovného stylu mohou vykazovat nízký výkon, ve skupinách mohou být nejistí a nejsou schopni zvládat společné práce (Čáp 1993, cit. v Lojdová 2016).

Autoritářský výchovný styl

Rodič, který tento výchovný styl zastává, oceňuje poslušnost jako ctnost a pokud je dítě se svým rodičem v rozporu, rodič se nebojí využít fyzické síly, aby dítěti demonstroval, co považuje za správné a jak by se dítě mělo chovat (Carter a Welch 1981). Rodič tedy hodnotí chování a postoje dítěte v souladu se stanoveným standardem chování, obvykle absolutním standardem, teologicky motivovaným a formulovaným vyšší autoritou. Rodič dbá na domácí povinnosti, které dítě musí vykonávat, aby si vštípilo úctu k práci. Řád a tradiční hodnoty jsou pro rodiče vysoce ceněným cílem (Baumrind 1966, s. 890, cit. v Hale 2008). Tím, že rodiče dítě trestají a rozkazují mu a neberou v potaz jeho přání a potřeby ho rozhodně nevedou k samostatnosti. Děti mají malý prostor pro samostatné rozhodování a jednání. Tento styl vychová závislé a málo iniciativní osobnosti nebo osoby, které budou agresivní k autoritám (Čáp 1993, cit. v Lojdová 2016).

Autoritativní/demokratický výchovný styl

Rodič se snaží řídit činnost dítěte, ale netrvá na tom, aby bylo dítě poslušné pouze kvůli rodiči. Rodič s dítětem sdílí důvody používání tohoto výchovného stylu a užívání kontroly (Carter a Welch 1981). Autoritativní rodič se snaží řídit aktivity dítěte racionálním a nikoliv problémovým způsobem. S dítětem sdílí důvody svého výchovného působení. Uplatňuje pevnou kontrolu v oblastech divergence rodiče a

dítěte, ale dítě se snaží neomezovat – uznává tedy individuální zájmy a zvláštní způsoby dítěte. Autoritativní rodič k vymáhání svých cílů používá rozum, moc a nezakládá svá rozhodnutí na skupinovém konsensu či individuálních touhách dítěte (Baumrind 1966, s. 891, cit. v Hale 2008). Nejlépe hodnocený je tento výchovný styl. Rodič poskytuje svým dětem informace o veškerém dění, děti jsou podporovány k vlastní iniciativě, je zde přítomna příznivá citová atmosféra a důvěra mezi lidmi (Čáp 1993, cit. v Lojdová 2016).

Výchovné styly a jejich uplatnění v různých kulturách

Výchovné styly rodičů hrají významnou roli ve vývoji dětí a dospívajících a souvisejí s různými aspekty jejich emocionálních, kognitivních a sociálních schopností. Některé empirické studie ukazují, že styl rodičovství je významně ovlivněn kulturními rozdíly a společenskými hodnotami. Konkrétně existují důkazy, že některé kultury jsou tolerantnější k autoritářskému rodičovskému stylu než jiné (jedná se např. o malajské, čínské a indické etnické rodiny). Západní společnosti mají tendenci upřednostňovat autoritativní styl rodičovství jako nejvhodnější pro výchovu zdravých dětí. Většina studií ukazuje, že děti a dospívající vyžadují vyvážený vztah s rodiči, kde je vřelost a kontrola řízena podle osobních požadavků a potřeb dětí a dospívajících (Checa a Abundis-Gutierrez 2018). Je také důležité rozlišovat mezi vnímáním výchovných stylů ze strany rodičů a také dítěte. Děti mohou vnímat rodičovské styly jinak než jejich rodiče. Smetana (1995) uvádí, že evropsko-americké děti střední třídy v USA vnímají své rodiče jako autoritářštější nebo shovívavější, kdežto rodiče sami sebe považují za více autoritativní (Smetana 1995, cit. v Barnhart et al. 2012).

Z Hofstedeho dimenze kultury (2007) vyplynulo, že existují různé typologie národních kultur. Dimenze individualismus-kolektivismus určuje, zda je jednotlivec závislý na kolektivu nebo jestli se nachází v individualistické kultuře, kde jsou vazby mezi jedinci volné. V kolektivistických kulturách jsou jedinci od narození velmi vázáni na skupinu. Horizontální a vertikální individualismus a koncepty kolektivismu byly použity k vysvětlení pozorovaných rozdílů ve vztahu mezi výchovnými styly rodičů a přizpůsobením dítěte. Studie, které byly provedeny v asijských a arabských společnostech, ukazují, že děti v kolektivistických kulturách chápou svoji individualitu jako součást rodiny (skupiny). V takových společnostech se očekává, že mezigenerační

vztahy budou vertikální a hierarchické, přísnost představuje hlavní složku rodičovské odpovědnosti. Přísná autoritářská disciplína je považována za to nejlepší, a pokud by chyběla, byla by výchova hodnocena jako nedostatečná. Další studie ukázaly, že v horizontálních kolektivistických kulturách, jako jsou jihoamerické nebo některé evropské, je organizace společnosti spíše rovnostářská než hierarchická. Horizontální kolektivistické kultury dbají na rovnost a větší pozornost je věnována náklonnosti a přijetí dítěte. Přísnost a pevná kontrola ve výchově jsou v těchto kulturních společenstvích vnímány negativně. Co se týče individualistických společností, můžeme zmínit tradiční vertikální individualistickou společnost typickou např. pro Velkou Británii a horizontální individualistickou společnost typickou např. pro Švédsko, které směřuje ke třetí fázi, při které se jako optimální jeví shovívavější liberální rodičovský styl, který odmítá autoritativní složku a vysokou úroveň přísnosti.

Za vertikálně-individualistické kultury lze považovat USA, Velkou Británii, Austrálii apod. Horizontálně-individualistickými kulturami jsou např. Německo či Švédsko. Horizontálně-kolektivistická kultura je typická pro Španělsko, Brazílii a další státy Jižní Ameriky (Garcia et al. 2019).

Ze studie Frieddelmeierové a Trommsdorfové (1999), která se zabývala faktorem emocionálního vztahu matek německé a japonské národnosti ke svým dětem, vyplynulo, že obyvatelé západních kultur vnímají své děti jako individuální bytosti a snaží se je vychovávat k nezávislosti a samostatnosti. Východní kultury nahlíží na své děti jako na jejich pokračovatele a je pro ně žádoucí, aby ve svých dětech posilovaly prosociální chování a schopnost přizpůsobit se. Německé matky dbaly na to, aby děti vyjadřovaly své potřeby, zatímco japonské matky upřednostňovaly emocionální a fyzický kontakt se svými dětmi.

Další srovnání se zaměřuje na rozdíly mezi ruskou a americkou kulturou. Ruská kultura je představitelem kolektivistické kultury a americká kultura zase té individualistické. Tato skutečnost se rovněž promítá do výchovy dětí na východě a západě, tedy v Rusku a v Americe. Ruské matky dbají u svých dětí na poslušnost, dodržování norem, přiklání se k tradiční výchově. Americké matky pokládají za důležité vést své děti k osobnostnímu rozvoji, k rozvíjení jejich zvědavosti a kreativity a nezávislému chování (Isipa 1994, cit. v Palová 2016).

Výzkumy v jižní Evropě - Španělsku (Musitu a Garcia 2004) a Itálii (Marchetti 1997) nebo latinsko-amerických zemích, jako je Mexiko (Villalobos, Cruz, Sanchez 2004), zjistily, že užívání liberálnějšího, shovívavějšího výchovného stylu dosahuje vyššího skóre než užívání autoritativního výchovného stylu (Alonso-Geta 2012). Pro severské země je typický liberální výchovný styl, kromě toho se skandinávské země trvale umísťují na předních příčkách mezi nejšťastnějšími zeměmi na světě. Rodiče se svými dětmi tráví více času venku, dbají zejména na komunikaci a na vytvoření úzkého pouta se svým dítětem (www.danishmom.com). V USA a Velké Británii je nejvíce podporován autoritativní výchovný styl. Tento výchovný styl si cení vzájemného respektu mezi dítětem a rodičem. S dětmi se má zacházet jako s rovnocennými bytostmi, které jsou schopny činit vlastní rozhodnutí (www.momnewsdaily.com). V České republice byl v minulosti častým stylem výchovy styl autoritářský, který byl založen na záporném emočním vztahu a silném výchovném řízení. Docházelo tedy k formování poslušného a pasivně přizpůsobeného jedince, který je prospěšný společnosti (Čáp 1993, cit. v Kopáňková 2019). Od 90. let začalo být z různých výzkumů patrné, že se zvyšuje trend slabého výchovného řízení v českých rodinách (Gillernová 2011, cit. v Kopáňková 2019). Posun ke slabému řízení se objevuje v českých rodinách, ale není tomu tak ve školách. Učitelé volnost ve výchově kritizují a hodnotí ji jako negativní, protože děti pak nejsou zvyklé dodržovat pravidla (Berthotyová 2009, cit. v Kopáňková 2019).

4.3 Výchovné problémy v hostitelských rodinách

Au pair se obvykle v hostitelské rodině setká s nějakým výchovným problémem u dítěte/děti, o které pečuje. Daný problém je nucena vyřešit sama, pokud zrovna nejsou v okolí rodiče dítěte. Pokud by se jednalo o závažný výchovný problém, je třeba, aby to au pair řešila s rodičem dítěte. V této kapitole budou uvedeny nejčastější výchovné problémy, se kterými se au pair může setkat.

Neposlušnost dítěte

Občas se stává, že dítě svoji au pair neposlouchá. Au pair se může snažit a dítě si stejně bude dělat to, co samo chce. V tomto případě by bylo rozumné, kdyby si au pair nastavila nějaké hranice, pravidla. Je třeba, aby au pair s dítětem komunikovala, diskutovala o problémech a plnila sliby. Pokud se au pair podaří nastavit nějaká

pravidla a dítě si bude vědomo určitých hranic, au pair bude mít vyhráno (Pitáková 2014). Hranice by měly být vymezeny láskyplně a bez použití trestů či odměn. „*Většina omezení patří do jedné z následujících kategorií: omezení nutná pro zdraví a bezpečnost dítěte, a omezení chránící ostatní nebo okolní prostředí*“ (Solterová 2021, s. 68). Au pair by měla dítěti poskytnout vysvětlení a zdůvodnění. Pokud je dítěti uveden důvod, proč po něm chceme, aby něco nedělalo, bude spíše daná pravidla dodržovat a pamatovat si je. Děti často na pravidla zapomínají, proto jim je musíme častěji připomínat. Avšak děti, které jsou mladší dvou let, ještě nejsou schopné koncept pravidla chápat. U takto malých dětí je možné hledat skrytou skutečnou potřebu. Když např. dítě kreslí po zdi, je třeba mu vysvětlit, že se to nedělá a nabídnout mu alternativu v podobě kreslení na papír, na plátno apod. Na závěr je ještě možnost řešit daný problém hravým způsobem. Šaškování je v okamžiku, kdy je zapotřebí získat dítě na svou stranu také efektivním způsobem, jak nastavit hranice – rodič nebo právě au pair může předstírat oblíbenou zápornou postavu dítěte, která mu začne naoko rozkazovat, aby se zklidnilo (Solterová 2021).

Jedním z důvodů, proč dítě svoji au pair nerespektuje a neposlouchá, může být již zmíněný problém nenastavených hranic dítěte. Za další důvod se považuje skutečnost, že rodiče dítěti dovolí více, než když je s au pair. Pitáková (2014) zde uvádí příklad, že dítě s au pair nesmí jíst sladké a když je s rodiči, tak má sladkosti povoleny. Potom se tedy stává, že je dítě na au pair neprávem rozzlobené a nechce s ní spolupracovat ani komunikovat. Třetím důvodem, který také běžný, je fakt, že rodina au pair nebere jako člena rodiny, ale jako služku. Pokud rodina dává před dítětem běžně najevo, že je něco více než au pair sama, je to špatně a nemůže se od dítěte očekávat, že bude au pair poslouchat a respektovat (Pitáková 2014).

Agresivita dítěte

Některé au pair se v rodině setkávají s agresivním chováním dítěte. Agresivní chování bývá obvykle u dítěte způsobeno stresem, nevyhojeným traumatem, prožitým zneužíváním, autoritářskou výchovou, zdravotním traumatem nebo agresí ostatních dětí. Ne vždy je však toto pravidlem a agresivními se mohou stát i takové děti, které za sebou žádné velké trauma nemají, pouze se v nich nahromadily každodenní zklamání, frustrace anebo nenaplněné potřeby. Agresivní chování u dítěte vzniká za různých

okolností. I když se zdá, že dítě vyrůstá v dobrém prostředí, může u něj docházet k pocitu strádání i přesto, že to není zcela zjevné. Konkrétně se může jednat o dítě pocházející z dobře situované rodiny, agresivně se chová, protože se cítí osamoceně a není schopné zbavit se tohoto pocitu přijatelnějším způsobem. Dalším důvodem, proč se dítě chová agresivně, může být omezení osobního teritoria. Osobní teritorium je vymezeno mezilidskými vztahy, akceptací, pocitem sounáležitosti a zázemím. Na této úrovni roste význam mezi blízkými a cizími. Dítě se může cítit v blízkosti au pair ohroženě, strachuje se odlišnosti a v tomto případě se snaží problém potenciálního ohrožení řešit agresivním chováním (Vágnerová 1997). Agresivita dítěte se může projevit tak, že např. dítě au pair cíleně uhodí. V tu chvíli je třeba, aby au pair dala dítěti jasně najevo, že tohle rozhodně dělat nesmí. Pitáková (2014) doporučuje, aby au pair zachovala chladnou hlavu a situaci se snažila vyřešit v klidu a rozhodně. Většinou ale člověk jedná tak, že na dítě začne křičet a hrozí mu, že mu něco zakáže. Další efektivní volbou, jak řešit agresivní chování u dětí je neřízená, na dítě zaměřená hra. Pokud se dítě chová agresivně, rodiče či au pair by si měli najít čas si s dítětem hrát v místnosti se spoustou hraček alespoň jednou týdně, v ideálním případě každý den. Je zapotřebí dítě nechat přebírat iniciativu a dát mu najevo soucit a přijetí. Když si au pair či rodič bude s dítětem pravidelně hrát, vytvoří se mezi nimi pouto, dítě se bude cítit jistě a bezpečně. Další možností, jak u dítěte korigovat agresivitu a hněv je hra založená na výměně rolí. Tento přístup je užitečný v tom, že dává agresii a napětí průchod smíchem (Solterová 2021).

Agresivita dítěte se také může projevit tak, že dítě ublíží svému kamarádovi. V té situaci by se au pair měla postavit podobně jako u té první, měla by dítěti vysvětlit, že se tak chovat nesmí, konflikty se dají řešit i jinak. Pokud je agresivní chování dost časté a běžné, je zapotřebí, aby o něm au pair informovala rodiče dítěte, případně se jich zeptala, jak jeho nevhodné chování řeší oni a zda by au pair doporučili nějaké řešení tohoto výchovného problému (Pitáková 2014).

Častý úprk dítěte

Některé problematické děti se snaží často utíkat, ztrácet se. Je jasné, že by měla mít au pair dítě stále na očích, popřípadě ho může držet za ruku, když s ním někam jde. Pokud se dítě ztratí nebo uteče, au pair musí začít jednat okamžitě. Během pátrání po dítěti je

doporučeno zeptat se lidí v okolí, zda dítě neviděli, přemýšlet nad tím, kde by dítě mohlo být. Pokud au pair prohledá všechna možná místa a dítě stále nenachází, je třeba, aby zavolala na policii. Jakmile se dítě objeví, au pair by ho měla náležitě poučit a upozornit ho na to, že toto dělat nesmí. Měla by dále informovat rodiče dítěte (Pitáková 2014).

Nevhodné chování dítěte

Au pair se mohou setkat také s nevhodným chováním u dětí. Pitáková (2014) uvádí tři příklady nevhodného chování u dětí.

1) Dítě mluví vulgárně. Nevhodná slova začne většina dětí používat ve věku kolem čtyř let. Děti k těmto výrazům zpravidla přichází tak, že je uslyší od svých rodičů nebo od svých vrstevníků. Časem dítě přijde na to, že pokud začne mluvit sprostě, v jeho okolí to vyvolá opravdu silnou reakci. Dítěti přijde reakce od okolí zábavná a cítí se mocně. Solterová (2021) dále uvádí, že není příliš efektivní, když se bude dospělý snažit korigovat používání sprostých slov u dětí slovně. Dítě možná přestane sprostá slova říkat před svými rodiči, ale pokud mu jeho rodiče nebudou nablízku, bude je pravděpodobně dál používat. Pokud bude dítě za používání sprostých slov trestáno, může to zasáhnout vzájemný vztah dítěte a au pair. Jako efektivnější se jeví použít hravý přístup – smích dítěti umožní projevit jeho dvě emoce, jež souvisí s potřebou daná sprostá slova používat. Jedná se o zahanbení a bezmoc. Nejlepší způsob, jak dítěte tohoto návyku zbavit je na používání nevhodných slov nereagovat. Dítě to po chvíli přestane bavit. Pokud je však toto chování u dítěte časté, au pair by si s ním měla promluvit, případně hledat radu u jeho rodičů (Pitáková 2014).

2) Dítě se často vzteká na veřejnosti. Au pair by mu měla vysvětlit, že se nechová správně a danou věc, které se dítě domáhá, mu nedovolí. Pokud by mu ji dovolila, dítě by si pak bylo vědomé toho, že když se začne vztekat, tak au pair udělá všechno, co chce. V takové situaci musí být au pair trpělivá.

3) Dítě se k au pair chová jako ke služce. Pokud si dítě myslí, že au pair udělá všechno, co jí přikáže, tak se zkrátka mylí. Au pair by mu v takové situaci měla vysvětlit, proč u nich v rodině je, za jakým účelem s dítětem tráví svůj čas. Dítě musí pochopit, že

pokud se ke své au pair bude chovat tímto způsobem, bude to pro něj mít negativní následek (Pitáková 2014).

Časté lhaní dítěte

Pokud dítě často lže, je to následek toho, že nerespektuje au pair jako autoritu. Au pair by měla umět rozlišovat různé druhy lhaní u dětí. Pokud si totiž dítě vymýšlí nepravdivé příběhy, kde hraje obvykle atraktivní roli, jedná se o lež bájivou. Tato lež není negativní, dítě vnímá svoji lež tak intenzivně, že často uvěří její pravdivosti. Tento druh lhaní je typický pro děti předškolního věku. Pravá lež je lži úmyslnou. Dítě si je vědomo toho, že lže a zpravidla lže tehdy, když se potřebuje vyhnout konfliktu, potíži nebo potřebuje získat nějakou výhodu. Vyskytuje se až převážně ve školním věku, kdy jsou děti schopné rozlišit omyl od vědomého záměru a vzpomínku od vlastní fantazie. Dítě dokáže rozlišit pravdu od nepravdy a je si už v tomto věku vědomé, že lhát se nemá (Vágnerová 1997). Lhaní a podvádění může být způsobeno složitými vztahy s vrstevníky a sourozenci. Dítě, kterému se vrstevníci posmívali a šikanovali ho, začne lhát a podvádět jenom proto, aby se svým vrstevníkům zavděčilo a posílilo svoji sebehodnotu. Pokud nad dítětem jeho sourozenci nebo vrstevníci často vítězí v různých hrách, dítě bude trpět nízkým sebevědomím a začne podvádět, aby se ostatním vyrovnalo. Solterová (2021) doporučuje neřešit tento problém ostrým pokáráním nebo potrestáním dítěte. Uvádí, že pokárání nevyřeší skryté příčiny chování dítěte. Hravý přístup bude z dlouhodobého hlediska užitečnější. Např. při hraní hry, kdy je očividné, že dítě podvádí, lze na danou skutečnost s nadhledem upozornit. Cílem je dítě rozesmát, nebrat hru vážně a brát ji jako hru terapeutickou, která může dát průchod dětským emocím, získat sebevědomí a mít ze sebe lepší pocit.

Ukládání dítěte ke spánku

Ke konfliktům při ukládání ke spánku dochází často ne proto, že by děti nechtěly jít spát, ale proto, že se bojí usínat o samotě. Zdrojem strachu u dítěte můžou být jeho různé smyšlené představy. Tento typ strachu se objevuje u dětí mezi třemi a osmi roky. Dalším důvodem, proč dítě nechce usnout, je nahromaděný stres, který dítě prožilo během dne. V tomto případě je nejefektivnějším způsobem vyslechnout dítě, popovídat si s ním o tom, co ho trápí. Dále se doporučuje dětem před spaním zazpívat ukolébavku nebo přečíst pohádku, to se jeví také jako účinný způsob dětského

uspávání. V tradičních kulturách je běžné, že rodiče spí společně se svými dětmi a v poslední době tento trend stoupá v oblibě i u vyspělé civilizace v Americe nebo Evropě. Společné spaní vypadá tak, že rodiče mohou být se svými dětmi/dítětem v jedné posteli nebo budou mít děti vlastní postele v ložnici svých rodičů. Na děti to má velmi dobrý vliv, jsou naplněny dětské potřeby blízkosti a bezpečí (Solterová 2021).

4.4 Duševní poruchy u dětí v hostitelských rodinách

Kapitola duševní poruchy u dětí v hostitelských rodinách je zde zmíněna z důvodu, že se tři participantky výzkumné části této diplomové práce při svém působení v hostitelské rodině setkaly s dětmi s duševní poruchou. Jednalo se u poruchu autistického spektra, se kterou se setkaly dvě participantky. Dále se jednalo o hyperkinetickou poruchu chování ADHD, se kterou se setkala jedna participantka.

Hyperkinetická porucha chování – ADHD

Tato porucha je dnes velmi běžná. Společně se specifickými poruchami učení jde o další nejdynamičtěji se rozvíjející poruchu u dětí v posledních dvaceti až třiceti letech. Dítě se projevuje v oblasti chování nebo vnitřním neklidem (Mertin 2004). Dítě s hyperkinetickým syndromem vyvolává napětí ve všech lidech v jeho okolí. I přesto, že si toho dítě není vědomo, tak působí na své okolí nepříjemně. „*Rodiče, často i proti svému úmyslu, dávají dítěti najevo spíše odmítání než bezvýhradné citové přijetí*“ (Vágnerová 1997, s. 43). NZIP (2022) uvádí tři oblasti hlavních příznaků – jedná se o oblast nepozornosti, hyperaktivity a impulzivity.

1) Hlavní příznaky nepozornosti:

- dítě musí vynakládat velké úsilí k udržení pozornosti;
- dítěti dělá potíže všímat si detailů a dělá chyby z nepozornosti;
- dítěti je zatěžko naslouchat a řídit se podle pokynů;
- dítě musí vynaložit značné úsilí, aby dokončilo nějaký úkol nebo aktivitu;
- pro dítě je obtížné vynaložit déletrvající duševní úsilí;
- dítě často někde odkládá nebo zapomíná věci;
- pozornost dítěte snadno odvádějí různé vnější podněty.

2) Hlavní příznaky hyperaktivity:

- trvalý neklid rukou a nohou;
- dítě musí vynaložit značné úsilí, aby vydrželo klidně sedět nebo si hrát;
- rodič má pocit, jako by jeho dítě „někde uvnitř stále poháněl nějaký motor.“

3) Hlavní příznaky impulzivity:

- když dítě mluví, jeho přívál slov lze jen těžko zastavit;
- dítě má potíž vyčkat, až na něj přijde řada, aby se na dané téma samo vyjádřilo;
- rušivé chování vůči ostatním.

(www.nzip.cz)

Co se týče terapeutických přístupů, v praxi je velmi využívána farmakoterapie, kdy dítě dostává nějaká farmaka nebo psychoterapie. Nejúčinnější se zdá multimodální přístup – tedy kombinace farmakoterapie s psychosociální intervencí. Dále může dítěti s ADHD pomoci úprava vzdělávacích pomůcek ve škole, podpůrné služby pro rodiče a děti – např. poradenství.

Dětem s poruchou ADHD je doporučena relaxace – dítě by se při ní mělo uvolnit a odpočívat. Mertin (2004) uvádí, že takové činnosti, jež by vedly k relaxaci, může s dětmi provádět i neodborník. Au pair by např. s dítětem mohla trávit čas v bazénu, plavat s ním.

Je zapotřebí, aby se rodiče nebo au pair dítěti věnovali a zapojovali ho do aktivit a společných činností. To má na dítě dobrý vliv a za přítomnosti dospělého se činnosti věnuje déle a lépe se soustředí.

Příkazy je třeba dětem s ADHD dávat jednoznačně a jednoduše, stačí jim podat několik důležitých informací a nezahlcovat je nepodstatným.

U dětí s ADHD nestačí, aby byly vychovávány pouze slovy, ale také činy. Au pair musí do výchovy jednice s ADHD zapojit i svoji fyzickou přítomnost. Aby dítě poslechlo, je třeba např. vzít dítě za ruku apod. Diskuze a dlouhé vysvětlování se v tomto případě nejeví efektivními.

Na závěr je třeba dbát na to, aby dítě mělo nějaký řád a činnosti strukturované. V praxi to tedy znamená, aby dítě mělo přes den stanovenou rutinu v podobě činností,

které bude od rána až do večera postupně vykonávat. Au pair musí být důsledná, dítě by mělo činnosti zpracovávat postupně, rozhodně se nedoporučuje zpracovávat jich několik najednou (Mertin 2004).

Porucha autistického spektra

Jedná se o závažnou dětskou vývojovou poruchu, kterou dítě trpí od svého narození a projevuje se už v prvních letech života. Projevy se u každého dítěte mohou lišit. Spektrum sahá od těžkého postižení po sotva rozpoznatelné chování. Dítě se projevuje odlišně především v oblasti sociálního chování. U některých dětí dochází k opožděnému nebo chybějícímu vývoji řeči. V předškolním věku se tato porucha projevuje agresivitou, hyperaktivitou, dítě rádo vykonává několik málo činností, chová se stereotypně a stereotypnost vyžaduje i od svého okolí.

NZIP (2022) rozlišuje následující typy autismu.

1) Autismus v raném věku: závažná vývojová porucha vyskytující se u dětí do tří let, u dětí je narušena komunikace s okolím, chovají se stereotypně, často jsou u nich typické také úzkosti, agresivita či poruchy spánku.

2) Atypický autismus: závažná vývojová porucha, kdy jsou děti postiženy silně opožděným vývojem a rozvojem řeči.

3) Aspergerův syndrom: dítě nezaostává ve vývoji řeči ani jiných kognitivních schopnostech, trpí jednoduchými poruchami aktivity a pozornosti, mohou se u něj vyskytovat úzkosti, depresivní poruchy a obsedantně-kompulzivní poruchy, dítě s tímto syndromem vnímá svět jinak, nedokáže pochopit, jak přemýšlejí ostatní lidé, nejsou empatičtí, mohou být úspěšní v tom, co je baví, mohou dokázat mimořádné věci.

Pro to, aby dítě s poruchou autistického spektra bylo spokojené, je třeba do jeho života zavést strukturovaný denní režim. Dále existuje mnoho možností terapie – jedná se např. o nácviky komunikace, individuální či skupinovou psychoterapii, skupinové hry, fyzioterapii a ergoterapii. Léky dítě užívá, pokud má ještě jiné psychické obtíže či tělesná postižení.

Co se týče přístupu rodičů k dítěti s poruchou autistického spektra, v první řadě se doporučuje, aby rodiče onemocnění dítěte přijali a vyhýbali se obviňování. Měli by se o jeho nemoci informovat, vyhledat odbornou pomoc.

Pokud budou chtít rodiče pro dítě s autismem au pair, která by se o něj starala a pečovala, není to podle mého názoru jednoduché. Záleží také na tom, o jaký typ autismu se jedná. Dítě s autismem má rádo stereotyp, užší okruh lidí kolem sebe, na které je zvyklé. Když přijme rodina do svých řad nového člena, dítě si na dotyčného/dotyčnou musí zvyknout, přijmout ho/ji a respektovat. Pokud by byla u dítěte au pair např. rok, dítě by si na ni zvyklo a po roce by rodinu musela opustit, je jasné, že by tato skutečnost mohla mít na dítě negativní vliv (www.nzip.cz)

Praktická část

5. CÍL VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Základním cílem výzkumné části diplomové práce je realizace kvalitativního výzkumu zaměřeného na reflexi fungování výchovného působení au pair v rodinách. Výzkumný záměr bude orientován na zachycení pohledů participantek na způsoby výchovy v rodinách, ve kterých pracují, a na sebereflexi vlastního výchovného působení. Analyzovány budou výpovědi au pair o tom, s jakými výchovnými problémy se v rodinách setkávají a jak hodnotí svoje působení na svěřené děti.

V rámci výzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

Jak au pair hodnotí své vlastní výchovné působení na svěřené děti?

Jak nahlíží au pair na způsoby výchovy dětí v hostitelských rodinách a v čem spatřují odlišnosti ve výchově v porovnání s výchovou dětí, kterou vnímají ze své vlastní zkušenosti v ČR?

S jakými výchovnými problémy se au pair v rodinách setkávaly?

Jaký uvádějí au pair přínos pobytu v hostitelské rodině pro svůj osobnostní rozvoj?

Výzkumné otázky jsou opřeny o následující zdůvodnění. Způsob výchovy au pair bude do určité míry ovlivněn výchovou, se kterou se sama jako dítě setkala – bude tedy záležet do určité míry také na tom, jaký způsob výchovy a jaký výchovný styl zastávali její rodiče. Dále může hrát při výchově au pair určitou roli také její vzdělání, např. pokud by měla pedagogické vzdělání, její výchovu tato skutečnost může rovněž ovlivnit.

Existují důkazy, že styl rodičovství je významně ovlivněn kulturními rozdíly a společenskými hodnotami. Některé kultury jsou vůči autoritářskému stylu tolerantnější než kultury jiné. Západní společnosti mají tendenci upřednostňovat autoritativní či demokratický styl výchovy, který hodnotí jako nejvhodnější pro výchovu zdravého jedince. Obecně lze říci, že východní kultury bývají vesměs výrazněji kolektivistické, autoritářským stylem výchovy dochází k formování poslušného a pasivně přizpůsobeného jedince, který je prospěšný společnosti. Západní kultury jsou vnímány jako individualistické, kdy některé z nich mohou zcela odmítat i autoritativní styl a

upřednostňovat liberální výchovný styl, který odmítá přísnost a pevnou kontrolu (Checa a Abundiz-Guiterrez 2018). V České republice je ve výchově dětí stále zakořeněno něco z autoritářského výchovného stylu, i přesto se v posledních letech, zejména od 90. let, volí slabší výchovné řízení a rodiče převážně upřednostňují autoritativní výchovný styl (Gillernová 2011, cit. v Kopáňková 2019).

Au pair se v rodinách mohou setkat s různými výchovnými problémy. Nejčastějšími z nich mohou být neposlušnost dítěte, agresivita dítěte, častý útek dítěte, nevhodné chování dítěte, časté lhaní dítěte či problémy při ukládání dítěte ke spánku (Pitáková 2014).

Předpokládám, že au pair budou hodnotit svůj pobyt v hostitelské rodině jako velmi přínosný. Obecně vnímanými benefity bývá možnost se zdokonalit v cizím jazyce, seznámit se s kulturou dané země, bude moci navázat nová přátelství. Au pair může být do jisté míry ovlivněna i způsobem výchovy rodičů dětí, kdy se se způsobem a stylem výchovy buď ztotožní, bude ho chtít v budoucnu sama uplatnit ve výchově svých dětí, či nikoliv.

6. VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkum byl zaměřen na au pair, které působily v různých hostitelských rodinách. Výzkumný soubor byl získán záměrným výběrem s ohledem na zkušenosti s výchovou dětí v hostitelských rodinách u dívek, které byly buď přímo mými kamarádkami, nebo jsem na ně získala kontakt od mých přátel. Participantky jsou v praktické části uváděny pod náhodně zvolenými jmény. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak participantky vnímaly vliv dané kultury a prostředí na výchovu dětí, s jakými výchovnými problémy se v rodinách setkaly a na jaké mezikulturní bariéry ve výchově ve své praxi narazily. Výzkumný vzorek bude tvořit pět participantek, které v hostitelských rodinách pobývaly minimálně 1 měsíc.

První dotazovanou participantkou byla Pavlína, které bylo 19 let, když se jako au pair vydala do Itálie. V Itálii strávila 2 měsíce během letních prázdnin. Působila v rodině se třemi dětmi, kdy v její kompetenci bylo starat se pouze o nejmladšího z nich. Chlapec (3,5 roku) byl velice komplikované dítě, které rodiče adoptovali. Kromě toho bylo chlapci diagnostikováno ADHD. Rozhovor s Pavlínou bylo možné zrealizovat pouze přes Skype, protože Pavlína je aktuálně na studijním pobytu v Chorvatsku. Rozhovor byl příjemný, občas narušený problémem s připojením, ale i navzdory tomu mě Pavlína velmi barvitě seznámila se svou zkušeností z Itálie.

Druhou participantkou byla Evelína, které bylo 20 let, když se jako au pair vydala do Anglie. V Anglii z plánovaných 12 měsíců nakonec strávila pouze 6 měsíců. Působila v rodině se třemi dětmi, dvěma děvčaty ve věku 4 a 11 let a jedním chlapcem ve věku 6 let. Chlapci byla diagnostikována porucha autistického spektra. O této skutečnosti rodina zapomněla Evelínu dopředu informovat. Rozhovor s Evelínou proběhl osobně, atmosféra byla uvolněná a Evelína byla velmi sdílná. Pokud si na něco nemohla přesněji vzpomenout, pomohl jí deník, který si v Anglii vedla a měla ho při rozhovoru u sebe.

Třetí participantkou byla Elena, které bylo 19 let, když odjela na 9 měsíců k hostitelské rodině na Island. Elena se starala o 10 měsíční děvčátko. Rodina měla ještě chlapce, kterému bylo 7 let, o toho se ale Elena nestarala. Na Islandu není možné být na mateřské dovolené, a proto matky hledají chůvy či au pair, které se jim o malé

děti postarají. Rozhovor s Elenou probíhal přes Skype, atmosféra rozhovoru byla milá, Elena na Islandu po ukončení pobytu v hostitelské rodině zůstala, našla si tam přítele a nyní pracuje v mateřské škole.

Čtvrtou participantkou byla Alžběta, které bylo 20 let, když odjela do Mexika pečovat o děti do francouzské rodiny. Starala se o chlapce ve věku 2 let a o dívku ve věku 4 let. S rodinou procestovala část Mexika, ovšem vztahy mezi oběma stranami nebyly zcela ideální, a tak Alžběta rodinu po měsíci opustila. Rozhovor s Alžbětou probíhal opět online formou, protože podobně jako Elena, také Alžběta v zahraničí zůstala a našla si tam práci a přítele.

Pátou participantkou byla Barbara, které bylo 19 let, když odjela do USA. Nejprve do Bostonu, kde se starala o dva chlapce ve věku 9 a 12 let. S rodinou vycházela velmi dobře. Poté se přestěhovala do Kalifornie a starala se v Los Angeles o dvě děti. Dívce bylo 7 let a chlapci byly 4 roky. V této rodině se Barbara necítila komfortně už proto, že ji rodina dopředu neinformovala o tom, že chlapec trpí poruchou autistického spektra. Matka byla alkoholička a o děti se příliš nezajímala. Kvůli problémům, jež rodina měla, byla Barbara nucena rodinu po dvou měsících opustit a přesunout se do San Diega k rodině s dvojčaty. Zde se jednalo o dívku a chlapce ve věku 6 let. Barbara měla a dodnes má s touto rodinou výborný vztah. Rozhovor s Barbarou probíhal rovněž online formou, protože Barbara nyní v USA studuje vysokou školu.

7. METODIKA

Ke zjištění potřebných dat byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Výhoda v použití polostrukturovaného rozhovoru je taková, že dává možnost rozvést otázky a odpovědi. Hlavní otázky budou probrány, ale mohou vyvstat i další otázky na základě toho, jak se bude rozhovor vyvíjet. Otázky do polostrukturovaného rozhovoru budou vytvořeny ještě před setkáním s dotazovanými, tudíž je tato metoda výzkumu náročnější na přípravu. Pokud bych zvolila metodu strukturovaného rozhovoru, bylo by zapotřebí pečlivě formulovat otázky, na které by dotazovaní odpovídali. U nestrukturovaného rozhovoru by zase hrozilo, že by nebyla probrána všechna témata. Z těchto důvodů jsem se tedy přiklonila k polostrukturovanému rozhovoru (Hendl 2005).

K rozkrytí výzkumných dat bych využila techniku otevřeného kódování. Tato technika mi umožní rozkrýt a lépe uchopit stanoviska a postoje zkoumaných osob. Po převedení rozhovorů do písemné podoby si budu všimát různých témat, kterým přiřadím kódy. Kódovat je možné jednotlivá slova, věty či odstavce.

7.1 Výzkumná data a okruhy otázek

Sběr výzkumných dat s participantkami probíhal při předem domluvené návštěvě nebo přes videohovor. Rozhovory probíhaly bez problémů, respondentky byly vstřícné a ochotné. Rozhovory jsem si zaznamenávala na diktafon a posléze je převedla do písemné podoby a následně kodovala. Doba trvání rozhovoru se pohybovala v rozmezí 20 – 40 minut. Předem jsem měla připravenou osnovu rozhovoru, která se skládala ze čtyř tematických okruhů vytvořených na základě předem stanovených výzkumných otázek. Pokud mě nějaká odpověď zaujala, bylo možné se dotknout i jiných témat mimo předem připravenou osnovu rozhovoru. Někdy bylo zapotřebí se také na určité věci doptat.

Okruhy otázek:

1) Sebehodnocení výchovného působení au pair

- *Jak byste charakterizovala svůj vztah ke svěřeným dětem, jaký jste cítila vztah svěřených dětí k vám?*

- *Jak byste charakterizovala svůj způsob výchovy? Jaké jste měla výchovné zásady, pravidla, o která jste se v péči o děti opírala? Dělala byste dnes něco jinak?*
- *Jak a v čem se lišil způsob vaší výchovy od způsobu výchovy dětí jejich rodiči?*

2) Pohled au pair na způsob výchovy v hostitelských rodinách

- *Dovedla byste pojmenovat, jaký způsob výchovy, styl výchovy, jaká výchovná pravidla užívali rodiče ve své výchově?*
- *Jak jste vnímala souvislosti mezi kulturním prostředím země, ve které jste působila a rodinnými principy výchovy?*
- *Jaké odlišnosti vidíte mezi výchovou dětí v hostitelských rodinách a v ČR?*

3) Výchovné problémy v hostitelských rodinách

- *Jak jste výchovný problém řešila? Zkuste popsat svůj obvyklý postup, jak fungoval? Byla jste někdy nucena použít nestandardní způsob reagování? Co to bylo? Konzultovala jste svůj postup s rodiči? Jak reagovali? Dávali vám pro řešení nějaké instrukce, rady, doporučení?*
- *Kdo/co vám pomohl/o s jejím řešením?*
- *Jaké nejčastější problémy jste musela řešit?*

4) Přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair

- *Jakým způsobem vás pobyt v hostitelské rodině pozitivně ovlivnil?*
- *Odnesla jste si ze svého pobytu v hostitelské rodině nějaké negativní zkušenosti?*
- *Jste s rodinou stále v kontaktu? Jak na ni vzpomínáte?*

8. VÝSLEDKY

K rozkrytí výzkumných dat jsem využila techniku otevřeného kódování. Tato technika mi umožnila rozkrýt stanoviska a postoje zkoumaných osob. Analýza a interpretace dat je rozdělena do čtyř částí týkajících se zhodnocení au pair svého výchovného působení, způsob výchovy dětí v hostitelských rodinách, výchovné problémy v hostitelských rodinách a přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair, jež se vztahují k předmětu výzkumu.

8.1 Sebehodnocení výchovného působení au pair

Tato kapitola se zaměřuje na sebereflexi výchovného působení au pair na svěřené děti. Doloženy zde budou výpovědi au pair o tom, jaký vztah se svěřenými dětmi měly, jaký výchovný způsob zastávaly a jaké měly výchovné zásady a pravidla, o která se v péči o děti opíraly. Mimo to zde bude také zmíněno, jak se jejich způsob výchovy lišil od způsobu výchovy rodičů dětí.

Vztah au pair se svěřeným dítětem

Tato podkapitola se věnuje vztahu au pair se svěřeným dítětem. Uvedeny zde budou zkušenosti všech participantek.

Dítě s hyperkinetickou poruchou chování – zkušenost Pavlíny (19 let, Itálie)

Pavlína se starala o dítě, kterému bylo diagnostikováno ADHD. Vztahy mezi oběma stranami nebyly zcela ideální. S dítětem bylo těžké vyjít. Au pair se v rodině často střídaly, dítě je bralo spíše jako jakési zpestření. Chlapec byl velmi citlivé dítě, na Pavlínou se velmi vázal. Toto stanovisko dokládá skutečnost, že dítě bylo citově deprivované už jenom proto, že ho rodina rok před nástupem Pavlíny adoptovala a citové pouto mezi ním a rodiči tak pravděpodobně do té doby nevzniklo. Další přítěží pro vytvoření dobrého vztahu mezi Pavlínou a chlapcem byla jazyková bariéra, kdy chlapec hovořil pouze svou mateřštinou – španělsky a Pavlína při tamním pobytu anglicky. Pavlína i přesto svůj vztah k dítěti charakterizovala jako dobrý.

Dítě s poruchou autistického spektra – zkušenost Evelíny (20 let, Velká Británie) a Barbary (19 let, USA)

Evelína s Barbarou se dostaly do hostitelských rodin, ve kterých bylo v jejich kompetenci pečovat o dítě s poruchou autistického spektra. Obě dívky s tímto faktem nebyly dopředu srozuměny, hostitelské rodiny tuto skutečnost zatajily. Evelína si nejprve myslela, že má chlapec *takovou povahu*, snažila se ho zapojit do aktivit s jeho sestrami. Nedokázala si vysvětlit jeho zvláštní chování, což dokládá jeden z jejích výroků: „*Byly dny, kdy mě měl rád, a byly dny, kdy mě nesnášel. Projevovalo se to tak, že mě mlátil, říkal mi, ať vypadnu.*“ Poté, co matka Evelínu o poruše dítěte informovala, Evelína ve výchově chlapce rezignovala a od té doby si ho nevšímal. Nevěděla, jak by se k němu měla správně chovat. Barbara na rozdíl od Evelíny naštěstí věděla, jak s dítětem jednat, proto na něj nezanevřela. Chlapec se na Barbaru velmi fixoval, vztah s ním hodnotila pozitivně. Fixace dítěte na au pair mohla být také podmíněna tím, že chlapec pocházel z nezralé rodiny, kde rodiče své děti zanedbávali a nechovali se k nim nejlépe, což dokládá Barbařin výrok: „*Jednou se mi stal takový incident, že jsem si odskočila na záchod, na chvíli jsem ho spustila z očí a nemohla jsem ho poté v domě najít. Bála jsem se, jestli neodešel. Uslyšela jsem zvuky ze spíže. Rodiče zakazovali, aby chlapec jedl sladké, na spíž nainstalovali zámek, aby tam nemohl. Odemkla jsem, našla jsem ho, jak sedí na zemi s pytlíkem chipsů. Když mě viděl, začal hlasitě plakat. Snažila jsem se ho uklidnit, bál se, že mu vynadám.*“

Dítě v kojeneckém období – zkušenost Eleny (19 let, Island)

Elena se starala o desetiměsíční děvčátko, které si její přítomnost v té době nemohlo zcela uvědomovat. Elena hodnotila svůj vztah s ním velmi pozitivně, důležité bylo, aby uspokojila jeho základní potřeby. Bližší vztah se mezi nimi vytvořil, až když byla dívka starší.

Francouzsky mluvící děti – zkušenost Alžběty (20 let, Mexiko)

Alžběta odjela pracovat do Mexika jako au pair a dělala společnost rodině francouzských youtuberů. Vztah s dětmi byl do jisté míry narušen jazykovou bariérou, ale i přesto Alžběta vztah s dětmi hodnotila jako pozitivní. Byla si vědoma důvěry mezi ní a dětmi, o které se starala.

Americké děti – zkušenost Barbary (19 let, USA)

Barbara se kromě chlapce s poruchou autistického spektra a jeho sestry, se kterými měla dobrý vztah, také v USA starala o děti v dalších dvou rodinách. S chlapci z první rodiny žijícími v Bostonu měla dobrý vztah založený na vzájemném respektu. Když Barbara tuto rodinu opouštěla, bylo to velmi smutné loučení: *„Mladší chlapec mi řekl, že je mu líto, že už tam nebudu, že vlastně už žádnou jinou au pair nepřijmou, a neví, jak to zvládne.“* V další rodině, která žila v San Diegu, se Barbara setkala s šestiletými dvojčaty, se kterými měla *takový sourozenecký vztah*.

Způsob výchovy au pair

Pro české au pair ve výchově bylo důležité, aby měly s dětmi nastavené výchovné zásady a pravidla.

Pavlína s Evelínou se setkaly s dětmi, u kterých postrádaly jakési základní návyky. Od dětí vyžadovaly, aby si po sobě uklízely hračky, oblékly se, dokázaly poprosit nebo poděkovat apod. Evelína upřednostňovala větší přísnost, chtěla, aby děti nastavená pravidla respektovaly, setkávala se ale spíše s nezdarem. Evelína si byla vědoma, že má v rodině pozici *té zlé*, protože byla ve výchově striktnější. Rodiče zastávali liberální výchovný styl. Pravidla určovaly děti.

Pavlinin způsob výchovy byl spíše o tom: *„Aby to dítě přežilo každý den, aby se nezranilo.“* Na rozdíl od Evelíniých dětí, u kterých ona dbala zejména na úklid hraček a schopnost obléknout se, Pavlína se setkávala s absolutní absencí základních návyků dítěte. *„Neměl žádné návyky, všechny kousal, neměl slovní zásobu, měl diagnostikované ADHD a nebral na to léky.“* Pavlina strategie tak spočívala v tom, aby bylo dítě stále v bezpečí, nezranilo se a snažila se ho formou nejrozumnějších aktivit co nejvíce unavit. Výchovná pravidla se týkala zejména toho, aby dítě neházelo s věcmi a nekousalo, bohužel se stejně jako Evelína setkávala spíše s odmítáním těchto pravidel. Pavlinina rodina vykazovala jasné znaky dysfunkce. Rodiče zastávali liberální výchovný styl, dítě nemělo vymezené žádné hranice, proto rodiče jeho výchovu nevládali.

Alžběta byla v situaci, kdy byla pod neustálým dohledem rodičů dětí, protože společně cestovali Mexikem v jednom karavanu. Co se týče jejích výchovných pravidel a zásad, dbala na to, aby si děti po sobě uklízely, byly v její blízkosti a nevzdalovaly se.

Alžběta si byla vědoma, že výchovný styl, jež zastávala, lze hodnotit jako autoritativní – dbala na přísnost ve výchově. Oproti tomu rodiče dětí zastávali liberální výchovný styl, což se projevovalo rozmazleností, neposlušností dětí a jejich nerespektováním starších lidí.

Vzhledem k tomu, že se Elena starala o malého kojence, měla to s výchovou jako takovou ztížené. Důležité v její situaci bylo uspokojit základní potřeby dítěte a jako svůj cíl si stanovila naučit spát děťátko v postýlce. S rodiči dítěte se navzájem respektovali, způsob jejího pečování o kojence se od péče rodičů tolik nelišil. Elena si byla vědoma toho, že rodiče zastávají liberální styl výchovy a v rodině dětem chyběla autorita.

Barbara se do své první rodiny v USA dostala proto, *„že jejich požadavek byl, aby k nim přijela Evropanka – protože my Evropanky jsme tvrdší, striktnější.“* Co se týče jejího způsobu výchovy, zastávala přesně takový výchovný styl, jako byl styl jejich rodičů. Byla si vědoma, že v hostitelské rodině nelze děti fyzicky trestat. Snažila se děti motivovat v podobě odměny. *„Chlapec z LA miloval sladké. Když dostal ve školce muffin, mohl si ho sníst až doma, když si umyl ruce. Věděl, že to má udělat a že za to dostane odměnu.“* Dále byla pro Barbaru klíčová rutina, kterou v rodině dětem nastavila. Děti pokaždé věděly, co mají udělat, navykly si na ni a fungovalo to. S dětmi, o které se starala, měla pokaždé nastavena výchovná pravidla. Pokud řešila nějaký výchovný problém, *„třeba, že bylo dítě drzé, zlobilo, tak jsem ho vždycky poslala do pokoje, aby přišlo na to, co udělalo špatně. Potom obvykle přišlo, omluvilo se, uvědomilo si to. Potom zase všechno fungovalo.“*

Co se týče rozdílů mezi Barbařinou výchovou a výchovou dětí jejich rodiči, ve Spojených Státech je patrné, že rodiny zastávají spíše liberálnější styl výchovy, děti nejsou fyzicky trestány. Děti jsou většinou ty, které v rodině určují pravidla. Následkem toho jsou děti rozmazlené, nemají respekt ke svým rodičům, ničeho si nevážejí. Rodiče jim často ustupují. Konkrétním příkladem může být vybíravost dítěte v jídle: *„Když nechťejí jíst jídlo, tak matka řekne, dobře, uvařím ti něco jiného.“*

Shrnutí

Shrneme-li to, všechny participantky uvedly, že vztah s dětmi hodnotí jako pozitivní i přesto, že se děti v některých případech nevhodně chovaly. Participantky se setkaly s rodinami, které zastávaly liberální styl výchovy. V rodinách nebyla nastavena výchovná pravidla a neexistovaly fyzické tresty dětí. Děti neměly nastavené hranice, projevovaly se jako neposlušné, rozmazlené a nerespektovaly starší osoby, včetně svých rodičů. Některé rodiny si dle výpovědí au pair byly vědomy, že dívka ze střední Evropy bude ve výchově dětí striktnější a bude zastávat autoritativní styl výchovy. Pro české au pair bylo důležité nastavení zásad a pravidel ve výchově svěřených dětí. Au pair k výchově dětí přistupovaly zodpovědně. Avšak některé z nich se setkaly s odmítavým přístupem dětí k výchovným pravidlům.

8.2 Způsob výchovy dětí v hostitelských rodinách

Tato kapitola se zaměřuje na pohled au pair na způsob výchovy dětí v hostitelských rodinách. Doloženy zde budou výpovědi o tom, jaký způsob výchovy, styl výchovy a výchovná pravidla užívali rodiče dětí ve své výchově a zda si jsou au pair vědomy souvislosti mezi kulturním prostředím země, ve které působily a rodinnými principy výchovy.

Způsob výchovy dětí

Jak už bylo uvedeno v předchozí kapitole, všechny participantky výzkumu působily v rodinách, které zastávaly liberální styl výchovy. Výchova dětí tak byla volná, rodiče své děti fyzicky netrestali, děti často neměly nastavené žádné hranice. *„Dítě něco chtělo, třeba zmrzlinu, tak dostalo jednu. Pak ale chtělo druhou, třetí, čtvrtou a všechno to dostalo. Já jsem mu pak řekla ne, ale ono se rozbřečelo, tak jsem mu to stejně dala. Skončilo to tak, že dítě snědlo pět zmrzlin. Rodiče mu velmi ustupovali“*, uvedla Pavlína. Participantky si u dětí všímaly jejich rozmazlenosti a neposlušnosti. Daná výchova rodičů mohla být kromě jiného zapříčiněna také tím, že rodiče s dětmi kvůli svému zaměstnání nemohli trávit tolik času. *„Když byli rodiče s dětmi, tak si s nimi jenom užívali – nevychovávali je, nechali je dělat si to, co chtějí“*, zmínila Evelína. V takových případech se jednalo o rodiny ambiciózní, důležitými hodnotami pro tyto rodiny byl vzestup v zaměstnání, úspěšnost ve sportu či studiu, uspokojování cestováním či

materiální nadstandard. Opomíjení vlastních dětí s sebou většinou přináší negativní následky na rozvoj jejich osobnosti apod. Rodiče své děti zahrnují dary, ale neberou bohužel v potaz citové potřeby, potřeby sounáležitosti, stability nebo jistoty. Děti většinou bývají rozmazlené a zhýčkané (Helus 2007). Výchovné problémy se rodiče s dětmi obecně snažili řešit domluvou. „*Snaží se vyjít s dětmi, hodně s nimi mluví, snaží se dětem věci vysvětlovat, netrestat je.*“ Au pair si ve svých hostitelských rodinách všímaly také absence výchovných pravidel, to děti určovaly pravidla. Francouzská rodina v Mexiku kladla důraz na učení dítěte chybou – děti se musely spolehnout jenom samy na sebe.

Na druhou stranu, co se týče zkušenosti Pavlíný s malých chlapcem, kterému byla diagnostikována hyperkinetická porucha chování, adoptivní rodiče Pavlínu informovali o tom, že od okamžiku, co si chlapce osvojili, udělal velké pokroky ve svém chování. Pavlína i přesto chlapce stále vnímala jako nevychovaného a těžko zvladatelného.

V případě dětí s poruchou autistického spektra Evelínina rodina z Velké Británie nedokázala přijmout skutečnost, že jejich dítě je autista: „*Otec trávil naopak víc času se synem. Přišlo mi, že si nechtěli připustit, že je chlapec autista. Chtěli z něj mít normální dítě. Když měli nějakou oslavu, nutili ho tam jít, ale to on vůbec nechtěl - být mezi lidmi. Vztekalo se, že chce být sám v pokoji a rodičům to vadilo, že chce být sám. Takhle se k němu občas chovali.*“ Barbara se v USA setkala s rodinou, která výchovu svých dětí zanedbávala, jednalo se tak pravděpodobně o nezralou rodinu. Rodičovství je v tomto ohledu vnímáno jako neočekávané nebo nechtěné: „*Rodina v LA měla děti, ale matka děti ve skutečnosti nechtěla, nevěnovala se jim.*“ Helus (2007) uvádí, že rodiče bývají obecně nezkušení a nezralí, mají mnoho problémů jenom sami se sebou, dítěti tedy nemohou zajistit pocit bezpečí a jistoty, nedokáží se do dítěte vcítit, jsou rovněž považováni za emočně labilní: „*Matka měla problém s pitím alkoholu, dokázala najednou vypít dvě lahve vína, druhý den ležela v posteli a křičela na mě, abych si s dětmi hrála potichu, že nemůže spát. Rodiče pořádali party, zanedbávali své děti. V domě byl neskutečný nepořádek, musela jsem uklízet.*“ Dítě s poruchou autistického spektra se tak velmi vázalo na Barboru, která zastávala matčinu úlohu.

Souvislost mezi kulturním prostředím země a rodinnými principy výchovy

Zaměříme-li pozornost na souvislosti mezi kulturním prostředím země a rodinnými principy výchovy, au pair se opět shodly na tom, že souvislost mezi kulturou dané země a rodinnými principy výchovy je určitě patrná. Západní státy se snaží výchovné problémy řešit domluvou, ve výchově dětí neexistují žádné fyzické tresty. Oproti České republice se denní režim dítěte liší. V Itálii chodilo spát dítě později a vstávalo později. Na Islandu jsou děti odolnější vůči počasí, rodiče se snaží s dětmi trávit hodně času venku. Podobně to měla nastavené i francouzská rodina z Mexika, která dbala na to, aby děti trávily hodně času v přírodě. Pro americké rodiny je důležitou hodnotou budování kariéry. Američané se rodiči stávají až v pozdějším věku. Důležitou roli v USA také hrají peníze: *„Když má rodina peníze, dítě chodí na skvělou školu, od rodičů dostane všechno, co chce.“* V USA rovněž neexistuje mateřská dovolená, rodiče jsou tak nuceni přijmout chuť, která se bude o jejich dítě starat. S dítětem rodiče vzhledem k svému zaměstnání potom netráví tolik času.

V České republice je výchovný styl hodnocen jako autoritativní. Rodiče ve své výchově užívají výchovná pravidla. *„O problémech se tolik nediskutuje.“* Rodiče jsou ve výchově svých dětí striktnější, přísnější a děti se často setkávají i s fyzickými tresty. Děti mají rovněž daleko větší respekt ke svým rodičům než děti ve zmíněných hostitelských rodinách.

Shrnutí

Všechny uvedené participantky působily v hostitelských rodinách, které zastávaly liberální styl výchovy. Rodiče své děti fyzicky netrestali, děti neměly nastavené žádné hranice. Participantky si rovněž všímaly absence výchovných pravidel a pravidla v rodinách určovaly spíše děti. Děti byly charakterizovány jako neposlušné a rozmazlené, které nemají respekt vůči autoritě – starším lidem, včetně svých rodičů. Rodiče byli zvyklí s dětmi o jejich výchovných problémech mluvit a vysvětlit jim podstatu toho, jak se mají správně chovat. Participantky si byly vědomy určité souvislosti mezi kulturou dané země a rodinnými principy výchovy. Západní státy se dle výpovědí participantek snaží výchovné problémy řešit domluvou a děti fyzicky netrestat. Au pair si dále všímaly odlišností v životech lidí mezi zeměmi, ve kterých působily a Českou republikou. Každý národ zastává určité hodnoty, které považuje za

důležité a těmi se liší od jiných národů, promítat se to může i do výchovy dětí. Co se týče výchovy, participantky uvedly, že výchovný styl v České republice hodnotí jako autoritativní. Čeští rodiče ve výchově užívají výchovná pravidla, uplatňována je přísnost a děti se mohou setkat i s fyzickým trestem.

8.3 Výchovné problémy v hostitelských rodinách

Tato kapitola bude zaměřena na výchovné problémy dětí, se kterými se participantky setkaly. Uvedeny zde budou jednotlivé zkušenosti participantek a z jejich výpovědí bude patrné, jakým způsobem výchovné problémy dětí řešily a kdo/co jim popřípadě pomáhal/o s jejich řešením.

Výchovné problémy u dítěte s hyperkinetickou poruchou chování

Pavlína se setkala s dítětem s hyperkinetickou poruchou chování. Dítě charakterizovala jako nezvladatelné s těžko předvídatelným chováním, což dokládá její výrok: *„Když se díval na pohádky, chtěla jsem ho přerušit, tak mě objal a pak mě kousl.“* Takové výchovné problémy byly u Pavlíny na denním pořádku. *„Ted’ jsem si vzpomněla, že jednou jsem na sobě měla novou červenou noční košili s knoflíky a on se mi do ní zakousl a ukousl mi jeden knoflík.“* Pavlína bohužel nenacházela ani příliš velké pochopení u rodičů dítěte, kteří na její stížnost zareagovali následovně: *„Oni mi na to řekli, že to byla moje chyba, protože on očividně nemá rád knoflíky a červenou barvu.“* Pavlína přiznala, že v některých případech došlo i na fyzické potrestání, kdy chlapce *plácla*. Zpětně volby fyzického trestu jako řešitele výchovného problému lituje a vnímá to za nestandardní způsob řešení problému. Pavlino výchovné působení bylo dále ztížené jazykovou bariérou mezi ní a dítětem, které neumělo anglicky a hovořilo pouze španělsky. Pavlína byla donucena naučit se některé španělské výrazy typu: *„Počkej na mě, nemůžeš utéct sám do bazénu, musím na záchod nebo něco takového, aby počkal. Jakmile jsem se naučila pár španělských výrazů, tak to bylo lepší.“* Pavlína rodiče na výchovné problémy chlapce upozorňovala, s řešením jí pomáhala přítomnost rodičů, kteří dítě za jeho nevhodné chování okřikli a zapojili se také jeho dva starší sourozenci. Pavlína hledala pomoc i u své kamarádky, která studovala na pedagogické fakultě. Ta jí poradila, aby chlapce orientovala na hudbu. Pavlína mu tak hrávala na ukulele a to se chlapci líbilo. Adoptivní rodiče dítěte si byli vědomi jeho výchovných problémů, au pair

k chlapci nutně potřebovali, sami jeho výchovu nezvládali. Pavlína chtěla od hostitelské rodiny už po týdnů působení odejít. *„Oni mě stále přemlouvali, ať zůstanu. Potom si mě začali předplácet na týden, aby měli jistotu, že tam zůstanu a neodjedu. Věděli, že by měli problém někoho jiného sehnat.“* O výchově chlapce a působení v rodině vypovídá další Pavlínin výrok: *„Na začátku mi řekli, že poslední au pair, což byl kluk, tam vydržel týden a pak to vzdal. Tak doufali, že vydržím déle.“*

Výchovné problémy u dětí ve Velké Británii

Evelína působila v rodině se třemi dětmi, dvěma dívkami a chlapcem s poruchou autistického spektra. Rodina byla charakteristickou ambiciózní rodinou. Co se týče výchovných problémů, děti byly neposlušné a rozmazlené. Když se dětem něco nelíbilo, tak se často vztekaly a následně na to trucovaly. *„Nebo jsem je nechtěla nechat dívat na TV. Nejprve jsem dětem řekla, ať TV vypnou. Když poněkolkáté neposlechly, tak jsem tu TV vypla sama. Pak začaly trucovat a nebavily se mnou. Jejich rodiče jsem o tom vždy informovala, tak jim domluvili, takže chvilku trucovaly. Ale druhý den už zase o ničem nevěděly.“* Rodiče dětí byli na Evelínině straně. Pokud je informovala o výchovném problému dětí, rodiče se to s dětmi snažili vyřešit. Děti si nevážily svých věcí: *„Házely vším a bylo jim jedno, že to rozbijí.“* Mimo to Evelína nebyla spokojena se základními návyky dětí a chtěla to změnit. Snažila se na děti působit přísněji, stanovit nějaká pravidla. Bohužel se setkávala spíše s nezdarem. Jak sama uvedla: *„Děti nesplachovaly záchod. Když jsem chlapce pobídla, aby spláchl, nechápal, proč to má dělat. Nebo si neuklízely hračky, protože to dělala uklízečka. Nemýly se, měly pořád špinavou pusou, když jsem je chtěla utřít, tak nechtěly, abych na ně sahala. Neměly tyto základní hygienické návyky.“* Evelína nevěděla, jak se má chovat k chlapci s autismem, proto si chlapce spíše nevšímala a společné aktivity provozovala pouze s dívkami. Evelíně s řešením výchovných problémů pomáhali rodiče dětí, kteří své děti obvykle pokárali za to, jak se chovají. V rodičích dětí nacházela Evelína oporu. Pokud nebyli rodiče nablízku, s řešením výchovných problémů svých mladších sourozenců Evelíně pomáhala starší dívka, které bylo jedenáct let. Evelína připustila, že v některých chvílích si potřebovala promluvit s někým blízkým a vypovídat se z toho, co ji trápilo, proto často volala své matce. Na Evelínu byly kladeny příliš vysoké nároky, rodiče dětí byli často mimo domov. *„Byli podnikatelé. Otec doma moc nebyl, takže když*

byl s dětmi, snažil se je rozmazlovat. Matka trávila nejvíc času se starší dcerou, jezdila s ní na koni.“ Evelína si byla vědoma, že daleko více času s dětmi trávila právě ona. *„Rodiče mají děti a pak je dají na výchovu někomu jinému. Bylo to náročné.“* Z Evelíniných výpovědí je patrné, že v rodině byla velmi nešťastná, protože celková výchova dětí a jiné povinnosti připadaly pouze na ni.

Problémy s kojencem v hostitelské rodině na Islandu

Elena na Islandu byla ušetřena řešení jakýkoliv výchovných problémů, protože se starala o desetiměsíční děvčátko. Jediným problémem, který musela řešit, byl problém se spánkem dítěte. V tomto ohledu rodiče a au pair smýšleli rozdílně, protože rodiče byli zvyklí, že malý kojenec spí s nimi v jedné posteli. Elena to chtěla změnit a naučit dítě, aby spalo samotné ve své postýlce. Rodiče s Elenou nakonec souhlasili a snažili se to tedy změnit. *„Nesouhlasili s tím, že ji nechají v postýlce, když brečí. Takže když začala brečet a měla tam být chvíli sama, bylo to pro ně absolutně nepochopitelné a nesnesitelné. Je to tak v mnoha jiných rodinách. Já teď pracuji na Islandu ve školce, takže to vidím, že když děti trošku brečí, tak je to kámen úrazu.“* Když byla Elena s děvčátkem doma sama, nechávala ji samotnou v postýlce i přesto, že dívenka plakala, aby pochopila, že pokaždé, když zapláče, nepřiběhne někdo, aby ji hned pochoval. Rodiče děvčátka pochopili, že tato Elenina strategie funguje, postupem času se dítě stalo klidnějším. Elena nacházela v rodině oporu, pokud je informovala o jakémkoliv problému. Rodiče to aktivně řešili, byla s nimi dobrá domluva.

Výchovné problémy francouzských dětí v Mexiku

Alžběta se v hostitelské rodině za pouhý měsíc, který s rodinou strávila, setkala hned s několika výchovnými problémy dětí. Celá rodina včetně au pair trávily společně čas v karavanu. Děti byly neposlušné a nejevily úctu ke starším lidem včetně svých rodičů. Chlapec se často v noci budil a chtěl spát u své matky. Alžběta se to dítěti vždycky snažila i přes jazykovou bariéru rozmluvit. Setkala se totiž s matčinou nevhodnou reakcí, která za to, že k ní chlapec v noci chodil, vinila au pair. Občas se stalo, že rodiče večer odjeli a nechali Alžbětu s dětmi samotnou. Děti byly závislé na svých rodičích, nebylo snadné děti uspat. *„Mým úkolem bylo uspat je. V tom nám ale bránila jazyková bariéra, tak jsem jim hrála písničky na ukulele. Pohádku by mi nerozuměly, tak jsem si musela najít nějakou cestu.“* Rodiče dětí často navštěvovali jejich přátelé se svými

děťmi. Alžběta tak musela řešit agresivní chování mezi svěřenými dětmi a jejich kamarády. *„Děti se praly a škrábaly. Snažila jsem se vzít každé zvlášť a domluvit jim, vysvětlit jim, že je to bolí. Bylo to složité, moc to nefungovalo.“* Problematické nadále bylo také to, že rodina Alžbětu vnímala spíše jako služku. *„Požadovali, abych všechno řešila já. Občas jsem se cítila jako jejich služka – naservírovat jim a jejich přátelům jídlo a postarat se o všechny jejich děti.“* Rodiče se au pair většinou nezastaly, necítila v nich oporu. S řešením výchovných problémů si většinou musela poradit sama.

Výchovné problémy dětí v USA

Barbara uvedla výchovný problém, se kterým se setkala u poslední hostitelské rodiny, ve které působila. Starala se o dvojčata ve věku šesti let. Výchovný problém spočíval v uraženosti dívky, která prohrávala ve fotbálku se svým bratrem. *„Holčička se cítila nad bratrem povýšená, protože byla starší o tři minuty.“* Barbara byla nucena jejich hru přerušit a vysvětlit dívce, jak se má chovat. Potom měla odvézt děti na tenis, dívka se vzpouzela, že na tenis nechce. Barbara to řešila radikální cestou. *„Tak jsme s jejím bratrem nasedli do auta a pomalu se rozjeli. Ona si najednou uvědomila, že odjíždíme, tak běžela za autem. Zastavila jsem a zeptala se jí, jestli se uklidní. Ona šla do auta, začala mi kopat do sedačky. Vytáhla jsem ji z auta. Potom se vrátila do auta, celou cestu byla zticha. Řekla jsem, že až se uklidní, promluvíme si. Když byla v klidu, promluvily jsme si, bratrovi se omluvila a řekla mu, že je jí to líto.“* Barbara tak obvykle dbala na to, aby si dítě samo uvědomilo, co špatného udělalo. Rodiče o tomto výchovném problému informovala, ti si byli vědomi toho, že se dívka občas chová nevhodně. Další Barbařina strategie řešení výchovného problému spočívala v pořízení nahrávky nevhodného dívčina chování, kterou měla možnost později zhlédnout. Dívka se samozřejmě za své chování styděla, uvědomila si, co nebylo v pořádku. Barbara si je díky četným zkušenostem s dětmi vědoma, že na každé dítě funguje něco jiného. Při řešení výchovných problémů Barbaře pomáhala taktika – poslat dítě pryč. Díky tomu si pak dítě uvědomilo nevhodnost svého chování. Barbara si s dítětem později promluvila a dítě se za své chování omluvilo. *„Když se jednalo o sourozence, vždycky jsem dbala na to, aby se omluvil jeden druhému.“* Pokud cítila, že výchovný problém sama nevyřeší, informovala o něm rodiče dětí, protože jak sama uvedla: *„Jsou to jejich děti.“* Mezi nejčastější problémy, které s dětmi řešila, byl problém s jídlem. Děti byly vybíravé.

Často dětem také vysvětlovala, že dostávat od rodičů dárky není samozřejmé. Kladla jim na srdce, že ne všechny děti dostávají dárky, tak ať se zbytečně nerozčilují. Barbara si také všímala, že americké děti tráví spoustu času s moderními technologiemi a bývají na nich často závislé.

Shrnutí

Kromě výchovných problémů se některé au pair setkaly také s duševními poruchami svěřených dětí. Jednalo se konkrétně o dítě s hyperkinetickou poruchou chování a děti s poruchou autistického spektra. Participantky se dále setkaly s různými výchovnými problémy.

Au pair u dítěte s hyperkinetickou poruchou chování postrádala znalost základních návyků – dítě se jevilo jako nezvladatelné s těžko předvídatelnými reakcemi. Au pair se výchovné problémy nejprve snažila řešit domluvou a stanovením výchovných pravidel. Bohužel to na dítě nefungovalo. Začala tak výchovné problémy řešit fyzickým trestem, ale ani to se nejevilo jako efektivní a později toho au pair litovala. Dalším problémem byla jazyková bariéra mezi chlapcem a au pair. Poté, co se au pair naučila několik španělských frází, se vztah mezi ní a chlapcem zlepšil. Pomoc při řešení výchovných problémů au pair hledala u rodičů dítěte, jejich sourozenců a své kamarádky, která studovala pedagogickou fakultu.

Participantky, které pečovaly o dítě s autismem, k výchově přistupovaly každá jinak. Pokud au pair věděla, jak se k dítěti chovat, dítě se na ni začalo velmi fixovat. Pokud si au pair nebyla vědoma, jak se k dítěti s autismem chovat, rezignovala a raději si ho nevšímala.

Co se týče dětí ve Velké Británii, kromě zmíněného autisty au pair pečovala o další dvě dívky. Děti se často vztekaly a trucovaly. Au pair u nich postrádala základní návyky. Snažila se výchovné problémy řešit přísností a výchovnými pravidly. Děti to však nerespektovaly. Pomoc při řešení problémů au pair vyhledávala u rodičů dětí, a pokud nebyli nablízku, pomohla jí starší dívka, o kterou se také starala.

Na Islandu se au pair nesetkala s žádnými výchovnými problémy. Pečovala totiž o desetiměsíčního kojence. Problematické se z jejího pohledu jevilo pouze to, že děťátko nespalo samo ve své postýlce. V tomto případě byla důležitá komunikace a spolupráce

rodičů kojence s au pair. Rodiče s au pair nakonec souhlasili a kojenec začal spát ve své postýlce.

U francouzských dětí se au pair setkávala s neposlušností a nerespektováním starších lidí, včetně jejich rodičů. Au pair s dětmi řešila jejich agresivní chování při hře s ostatními dětmi. Výchovný problém se snažila řešit domluvou, bohužel se to nejevilo jako efektivní řešení problému. Problematické se také jevílo uspávání dětí. Komunikace mezi dětmi a au pair nebyla vzhledem k jazykové bariéře jednoduchá. Au pair tak místo vyprávění pohádek před spaním dětem hrála na ukulele. Reakce dětí byly pozitivní. V rodičích dětí neměla zastání, při řešení výchovných problémů si vždycky musela poradit sama.

Au pair v USA se setkala s výchovným problémem u poslední rodiny, kdy se dívka urazila, protože prohrála fotbálek se svým bratrem. Au pair při řešení problému dbala na to, aby se dítě uklidnilo a uvědomilo si, co udělalo špatně a dotyčnému se popřípadě omluvilo. V tomto případě to také zafungovalo, dívka se uklidnila a omluvila se. Au pair někdy nahrávala dívčino nevhodné chování, aby si po zhlédnutí dívka své reakce uvědomila. Dívka se pak za sebe styděla. Když se jednalo o sourozenecký spor, au pair dbala na to, aby se jeden druhému omluvil. Au pair uvedla, že na každé dítě funguje něco jiného. U dětí se často setkávala s jejich vybíravostí při jídle a rozmazleností. Pokud si byla vědoma, že výchovný problém sama nevyřeší, informovala o něm rodiče dětí.

8.4 Přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair

V této kapitole budou uvedena určitá pozitiva a negativa, která si au pair ze svého pobytu v hostitelské rodině odnesly.

Pozitiva

Zaměříme-li se na pozitiva pobytu au pair v hostitelské rodině, dívky se shodly na tom, že se díky pobytu v hostitelské rodině osamostatnily. „*Díky au pair zkušenosti jsem se časem naučila lépe vařit*“, uvedla Barbara. Některé participantky uvedly, že se zdokonalily v cizích jazycích, měly možnost danou zemi procestovat. Měly také možnost navázat v cizí zemi nová přátelství. Uvědomily si, jak by měla vypadat výchova jejich vlastních dětí, jak dokládá Evelínin výrok: „*Vím, že nebudu svoje dítě tak*

rozmazlovat, protože pak ti to dítě skáče po hlavě.“ Některé participantky kvůli pobytu v hostitelské rodině už v zahraničí zůstaly. Elena si našla zaměstnání v mateřské škole na Islandu. Alžběta díky hostitelské rodině procestovala karavanem část Mexika a v Mexiku už také zůstala. Barbara si díky au pair zkušenosti stanovila vyšší cíle a nároky a začala v USA studovat dětskou psychologii. *„Uvědomila jsem si, jak jsou děti zajímavé, proto jsem také začala studovat dětskou psychologii. Chci, aby moje práce měla smysl. Uvědomuji si, že práce psychoterapeuta je důležitá.*“ Barbara si také díky au pair zkušenosti začala více vážit své rodné země, protože si uvědomila, že ve srovnání s USA je Česká republika bezpečným státem se sociálními jistotami.

Negativa

Zaměříme-li pozornost na negativa působení au pair v hostitelské rodině, participantky Pavlína s Evelínou působily v rodině, která žila v krásném prostředí. Pavlína uvedla: *„Bydlela jsem v krásné vile, bylo to tam jako na zámku.*“ Bohužel se obě participantky setkaly s dětmi, které byly problémové, a bylo s nimi složité vyjít. Evelína uvedla: *„Já jsem tam byla nešťastná, protože mě děti nebraly. Kdyby mě poslouchaly, bylo by to jiné.*“ Evelína s Barbarou působily v rodině s dítětem s poruchou autistického spektra. Rodiny dopředu participantky o poruše dítěte neinformovaly a jeho zdravotní stav před nimi zatajily.

Pavlína a Barbara si ze svého pobytu v hostitelské rodině odnesly psychické trauma. *„Z toho pobytu jsem se cítila hrozně, byla jsem psychicky dost na dně“,* uvedla Pavlína. Poté, co se vrátila domů do Česka, jela s rodiči na dovolenou a vyžadovala, aby na ni rodiče nemluvili, potřebovala se s negativní zkušeností sama vyrovnat. Barbara se v USA setkala s rodinou, která své děti zanedbávala, a na Barbaru byly kladeny vysoké nároky. Uvedla, že jí rodina běžně lhala, což vyplývá z jejího výroku: *„Lhali mi, v jaké lokalitě bydlí, uvedli, že bydlí v Beverly Hills. Nakonec se ukázalo, že bydlí v nebezpečné čtvrti, která byla plná bezdomovců, několikrát se tam střílelo, museli jsme zajišťovat všechny dveře. Byla jsem z toho v šoku. Všude lítaly helikoptéry, připadala jsem si jako v nějaké americké kriminálce. Matka mi řekla, ať si v obýváku pustíme nějaký film. Celý obývací byl prosklený, to bylo nemyslitelné, co kdyby se tam nějak dostal? Ten dotyčný se potuloval někde v okolí. Moji rodiče se o mě báli, přítel mi říkal, ať sama nikam nechodím. Byly tam únosy, reálně zastavovala na ulici auta“.* Barbara proto apeluje na

agentury, které dívkám v zahraničí zprostředkovávají au pair pobyty, aby dbaly na důkladné prověření hostitelských rodin a zajistily bezpečnost au pair.

Pavčina s Alžbětou dále za velké negativum považovaly jazykovou bariéru mezi nimi a dětmi. Rodiče dětí participantkám slíbili, že se s dětmi dorozumí anglicky, ale bohužel opak byl pravdou. Obě dívky se v rodinách cítily spíše jako slučky, rodiny je nebraly jako sobě rovné. „*Onemocněla jsem, vzali mě do nemocnice, měla jsem angínu, horečky. Nutili mě, abych už po dvou dnech byla v práci, šla na slunce, což se na antibiotika nesmí. Bylo štěstí, že jsem onemocněla na víkend, takže jsem se přes víkend dostala z nejhoršího, a pak už jsem zase od pondělí běhala*“, uvedla Pavčina.

Jediná Elena neuvedla žádné negativní zkušenosti, byla v rodině na Islandu spokojená. Díky pobytu v hostitelské rodině byla zaměstnána v mateřské škole na Islandu a našla si tam také přítele.

Evelína, Pavčina a Alžběta s rodinami v kontaktu nejsou a na rodiny nevzpomínají příliš v dobrém. Alžběta uvedla: „*Jsem ráda za pozitivní i negativní zkušenost. Nebyla to ani negativní, ale ani pozitivní zkušenost. Byla to prostě zkušenost.*“ Pavčina se po au pair zkušenosti v Itálii vydala ještě do hostitelské rodiny ve Švýcarsku, kde konečně poznala, že hostitelské rodiny nemusí být vždycky tak špatné. S touto rodinou je dodnes v kontaktu. Barbara není v kontaktu s druhou rodinou z Los Angeles. „*S rodinou jsem přerušila kontakt, doslechla jsem se, že mi chtějí ublížit, bylo mi doporučeno, abych si je zablokovala tam, kde to je možné.*“ Elena je dodnes v kontaktu s hostitelskou rodinou, kterou na Islandu považuje za svoji tzv. „druhou rodinu.“ Barbara je v kontaktu s první a poslední rodinou, na které ráda vzpomíná, dokonce u své poslední hostitelské rodiny aktuálně bydlí. „*Ta poslední rodina teď uvažuje o tom, že pojedou na východ, budu moci jet s nimi a navštívit svoji první rodinu.*“ Barbara se tak znovu setká se svou první rodinou v Bostonu.

Shrnutí

Co se týče pozitiv pobytu v hostitelské rodině, participantky uvedly, že se díky au pair zkušenosti osamostatnily, zdokonalily se v cizích jazycích. Díky au pair zkušenosti měly možnost dobře poznat cizí zemi a procestovat ji. Navázaly nová přátelství a některé

z nich si uvědomily, jak by měla vypadat výchova jejich vlastních dětí. Kromě toho některé participantky v zahraničí zůstaly, našly si tam práci nebo začaly studovat.

Jako negativní některé participantky hodnotily nezvladatelnost a neposlušnost dětí, jiné se setkaly s rodinami, které jim zatajily zdravotní stav dítěte. Z výpovědí vyplynulo, že si některé participantky ze svého pobytu v hostitelské rodině odnesly také psychické trauma. Za další negativum lze považovat jazykovou bariéru mezi au pair a svěřenými dětmi, což dokáže pobyt au pair v hostitelské rodině velmi zkomplikovat. Některé participantky také trpěly pocity méněcennosti, kdy je rodina brala spíše jako služky než vychovatelky svých dětí.

Některé participantky na své hostitelské rodiny dodnes rády vzpomínají, jsou s nimi v kontaktu a považují je za svoji tzv. „druhou rodinu“, jiné s nimi přerušily kontakt úplně.

9. DISKUZE

Z analýzy získaných dat vyplývá, že všechny participantky měly s dětmi pozitivní vztah i přesto, že se děti v některých případech podle jejich názoru nevhodně chovaly. Co se týče způsobu výchovy dětí au pair, participantky uvedly, že výchovný styl, se kterým se v České republice setkaly a který do jisté míry ovlivnil jejich výchovu svěřených dětí, hodnotí jako autoritativní. Čeští rodiče podle jejich názoru ve výchově užívají výchovná pravidla, uplatňována je přísnost a děti se mohou setkat i s fyzickým trestem. Baumrind (1966) v souvislosti s tím uvádí, že autoritativní rodič se snaží řídit činnost dítěte racionálním a nikoliv problémovým způsobem (Baumrind 1966, s. 891, cit. v Hale 2008). Pro samotné au pair bylo ve výchově dětí důležité nastavení zásad a pravidel, snažily se být ve výchově dětí striktnější, než byli jejich rodiče.

Participantky působily v rodinách, které zastávaly liberální styl výchovy. V rodinách nebyla nastavena výchovná pravidla a neexistovaly fyzické tresty. Participantky u dětí cítily, že nemají nastavené hranice, projevovaly se podle jejich zkušeností jako neposlušné, rozmazlené a nerespektovaly starší osoby, včetně svých rodičů. Rodiče byli zvyklí s dětmi o jejich výchovných problémech mluvit a vysvětlovat jim podstatu toho, jak se mají správně chovat. Carter a Welch (1981) uvádí, že rodič není v liberálním stylu výchovy vnímán jako aktivní činitel, který by do velké míry ovlivňoval chování dítěte. Baumrind (1966) rovněž uvádí, že liberální styl výchovy je charakteristický tím, že se rodič pokouší chovat akceptujícím a souhlasným způsobem vůči požadavkům dítěte. Dítě si samo reguluje své vlastní činnosti, rodič nepožaduje, aby se dítě řídilo danými normami a pravidly (Baumrind 1966, s. 889, cit. v Hale 2008).

Participantky si byly vědomy určité souvislosti mezi kulturou dané země a rodinnými principy výchovy. Západní státy se dle výpovědí participantek snaží výchovné problémy řešit domluvou a děti fyzicky netrestat. Au pair si dále všimaly odlišností v životech lidí mezi zeměmi, ve kterých působily a Českou republikou. Každý národ zastává určité hodnoty, které považuje za důležité a těmi se liší od jiných národů, promítat se to může i do výchovy dětí. Některé empirické studie ukazují, že styl rodičovství je významně ovlivněn kulturními rozdíly a společenskými hodnotami, což potvrzuje stanovisko participantek. Existují důkazy, že některé kultury jsou tolerantnější k autoritářskému rodičovskému stylu než jiné a naopak. Checa a Abundis-

Gutierrez (2018) uvádí, že západní společnosti mají tendenci upřednostňovat autoritativní styl výchovy jako nejvhodnější pro výchovu zdravých dětí. Obecně lze na západní kultury nahlížet jako na více individualistické – rodiče své děti vedou k osobnostnímu rozvoji a nezávislému chování (Ispa 1994, cit. v Palová 2016). Přísnost a pevná kontrola ve výchově jsou v těchto kulturních společenstvích vnímány negativně (Hofstede 2007).

Au pair se během svého pobytu u hostitelské rodiny setkaly s různými výchovnými problémy. Kromě výchovných problémů se některé au pair setkaly také s duševními poruchami svěřených dětí. Jednalo se konkrétně o dítě s hyperkinetickou poruchou chování a děti s poruchou autistického spektra.

Pavlína se setkala s dítětem s hyperkinetickou poruchou chování. Vztahy mezi ní a dítětem nebyly zcela ideální. Dítě nemělo žádné návyky, k druhým se chovalo agresivně, ničilo věci kolem sebe. Vágnerová (1997) zmiňuje, že agresivní chování bývá obvykle u dítěte způsobeno stresem, nevyhojeným traumatem, prožitým zneužíváním. Adoptivní rodiče dítěte uvedli, že dítě pochází z velmi neutěšeného prostředí, kdy oba biologičtí rodiče dítěte byli alkoholici. Není zcela známo, čím vším si dítě muselo projít, než se dostalo do své nové adoptivní rodiny. Agresivita u dítěte mohla být způsobena také jeho pocitem osamocení. Dále se dítě mohlo cítit v blízkosti au pair ohroženě, strachovat se odlišnosti a v tomto případě se snažilo problém potenciálního ohrožení řešit agresivním chováním (Vágnerová 1997). Agresivita dítěte se může projevit tak, že např. dítě au pair cíleně uhodí. V tu chvíli je třeba, aby au pair dala dítěti jasně najevo, že tohle rozhodně dělat nesmí. Pitáková (2014) doporučuje, aby au pair zachovala chladnou hlavu a situaci se snažila vyřešit v klidu a rozhodně. Zpočátku Pavlína na agresivní chování dítěte reagovala tak, že se problém snažila řešit fyzickým trestem, čehož později litovala. Solterová (2021) doporučuje řešit agresivní chování u dětí neřízenou, na dítě zaměřenou hrou. Pokud se dítě chová agresivně, rodiče či au pair by si měli najít čas si s dítětem hrát v místnosti se spoustou hraček alespoň jednou týdně, v ideálním případě každý den. Je zapotřebí dítě nechat přebrat iniciativu a dát mu najevo soucit a přijetí. Když si au pair či rodič bude s dítětem pravidelně hrát, vytvoří se mezi nimi pouto, dítě se bude cítit jistě a bezpečně. Další možností, jak u dítěte korigovat agresivitu a hněv je hra založená na výměně rolí. Tento přístup je užitečný

v tom, že dává agresi a napětí průchod smíchem. Pavlína uvedla, že citové pouto mezi dítětem a jeho rodiči neexistovalo, rodiče potřebovali au pair, která by se o dítě postarala. Rodiče si byli vědomi výchovných problémů dítěte, sami jeho výchovu nezvládali. V souvislosti s tím Vágnerová (1997) uvádí, že dítě s hyperkinetickým syndromem vyvolává napětí ve všech lidech v jeho okolí. I přesto, že si toho dítě není vědomo, působí na své okolí nepříjemně. Rodiče, aniž by si to uvědomovali, dávají dítěti najevo spíše odmítání než bezvýhradné citové přijetí, což dokládá Pavlínin výrok. Pomoc při řešení problémů Pavlína vyhledávala u rodičů dítěte nebo jeho sourozenců.

Participantky Evelína a Barbara, které pečovaly o dítě s autismem, k výchově přistupovaly každá jinak. Pokud au pair věděla, jak se k dítěti chovat, dítě se na ni začalo velmi fixovat. Pokud si au pair nebyla vědoma, jak se k dítěti s autismem chovat, rezignovala a raději si ho nevšímalá. V případě participantky Evelíny si rodiče dítěte s poruchou autistického spektra nedokázali připustit a přijmout skutečnost, že je jejich dítě autista. Národní zdravotnický informační portál (2022) apeluje na rodiče dítěte s poruchou autistického spektra, aby onemocnění dítěte přijali a vyhýbali se obviňování. Měli by se o jeho nemoci informovat a vyhledat odbornou pomoc.

Co se týče dětí ve Velké Británii, kromě zmíněného autisty au pair pečovala o další dvě dívky. Děti se často vztekaly a trucovaly. Pitáková (2014) uvádí, že pokud se dítě vzteká na veřejnosti, měla by mu au pair vysvětlit, že se nechová správně a danou věc, které se dítě domáhá, mu nedovolit. Pokud by mu ji dovolila, dítě by si bylo vědomé toho, že když se začne vztekat, au pair udělá všechno, co chce. Au pair musí být v takovéto situaci trpělivá. Evelína se snažila výchovné problémy řešit přísností a výchovnými pravidly. Děti to však nerespektovaly. Jedním z důvodů, proč děti pravidla nerespektovaly, mohl být fakt, který uvádí Solterová (2021), tedy že děti často na pravidla zapomínaly, proto jim je bylo třeba častěji připomínat. Dalším důvodem proč děti výchovná pravidla odmítaly, mohlo být také to, že rodiče dětem dovolili více, než když byly s au pair. Evelína se netajila tím, že ve výchově dětí byla daleko striktnější než jejich rodiče. Děti mohly být na au pair rozzlobené, že jim nedovolí tolik, co jejich rodiče, nechtěly s ní díky tomu spolupracovat ani komunikovat (Pitáková 2014). Pomoc při řešení problémů au pair vyhledávala u rodičů dětí, a pokud nebyli nablízku, pomohla jí starší dívka, o kterou se starala.

Na Islandu se au pair nesetkala s žádnými výchovnými problémy. Pečovala totiž o desetiměsíčního kojence. Problematické se z jejího pohledu jevílo pouze to, že děťátko nespalo samo ve své postýlce. V tomto případě byla důležitá komunikace a spolupráce rodičů kojence s au pair. Rodiče s au pair nakonec souhlasili a kojenec začal spát ve své postýlce. Solterová (2021) v souvislosti s ukládáním dětí ke spánku uvádí, že v poslední době trend společného spaní rodičů se svými dětmi v jedné posteli opět stoupá i u vyspělé civilizace. Na děti to má velmi dobrý vliv, jsou naplněny dětské potřeby blízkosti a bezpečí.

U francouzských dětí se au pair setkávala s neposlušností a nerespektováním starších lidí, včetně jejich rodičů. Pitáková (2014) pokládá za důležité u neposlušných dětí nastavit nějaké hranice a výchovná pravidla. Je třeba, aby au pair s dítětem komunikovala, diskutovala o problémech a plnila sliby. Pokud se au pair podaří nastavit nějaká pravidla a dítě si bude vědomo určitých hranic, au pair bude mít vyhráno. Alžběta s dětmi také řešila jejich agresivní chování při hře s ostatními dětmi. Výchovný problém se snažila řešit domluvou, bohužel se to nejevilo jako efektivní řešení problému. Stejně tak by tento výchovný problém řešila i Pitáková (2014), která uvádí, že by měla au pair dítěti vysvětlit, že se tak chovat nesmí, konflikty se dají řešit i jinak. Pokud je agresivní chování dost časté a běžné, je zapotřebí, aby o něm au pair informovala rodiče dítěte, případně se jich zeptala, jak jeho nevhodné chování řeší oni a zda by au pair doporučili nějaké řešení tohoto výchovného problému. Problematické se také jevílo uspávání dětí. Komunikace mezi dětmi a au pair nebyla vzhledem k jazykové bariéře jednoduchá. Au pair tak místo vyprávění pohádek před spaním dětem hrávala na ukulele. Situaci by podobně řešila i Solterová (2021), která doporučuje dětem před spaním zazpívat ukolébavku nebo přečíst pohádku, obojí se jeví jako účinný způsob dětského uspávání. Proto i reakce dětí na uspávání s ukulele byly pozitivní. V rodičích dětí au pair neměla zastání, při řešení výchovných problémů si vždycky musela poradit sama.

Au pair v USA se setkala s výchovným problémem u poslední rodiny, kdy se dívka urazila, protože prohrála fotbálek se svým bratrem. Au pair při řešení problému dbala na to, aby se dítě uklidnilo a uvědomilo si, co udělalo špatně a dotyčnému se popřípadě omluvilo. V tomto případě to také zafungovalo, dívka se uklidnila a omluvila

se. Au pair někdy nahrávala dívčino nevhodné chování, aby si po zhlédnutí dívka své reakce uvědomila. Dívka se pak za sebe styděla. Když se jednalo o sourozenecký spor, au pair dbala na to, aby se jeden druhému omluvil. Au pair uvedla, že na každé dítě funguje něco jiného. U dětí se často setkávala s jejich vybíravostí při jídle a rozmazleností. Pokud si byla vědoma, že výchovný problém sama nevyřeší, informovala o něm rodiče dětí.

Co se týče přínosu pobytu v hostitelské rodině pro osobnostní rozvoj au pair, participantky uvedly, že se díky au pair zkušenosti osamostatnily, zdokonalily se v cizích jazycích. Díky au pair zkušenosti měly možnost dobře poznat cizí zemi a procestovat ji. Navázaly nová přátelství a některé z nich si uvědomily, jak by měla vypadat výchova jejich vlastních dětí. Kromě toho některé participantky v zahraničí zůstaly, našly si tam práci nebo začaly studovat. Stejně tak au pairing hodnotí řada autorů, kteří uvádějí, že se dívky díky práci au pair mohou zdokonalit v cizím jazyce a blíže se seznámit s kulturou dané země (Council of Europe 1969), najít si nová přátelství (Student Agency 2022) a dokonce tato au pair zkušenost může ovlivnit a změnit celý jejich život (Pitáková 2014). Některé participantky na své hostitelské rodiny dodnes rády vzpomínají, jsou s nimi v kontaktu a považují je za svoji tzv. „druhou rodinu“, jiné s nimi přerušily kontakt úplně.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zaměřuje na to, jak au pair nahlíží na výchovu dětí v hostitelských rodinách. V teoretické části diplomové práce je značná část věnována samotné/samotnému au pair, seznamuje nás s tím, kdo au pair skutečně je, jaká má práva a povinnosti, co ji/ho motivuje k odjezdu do zahraničí. V této části pro mě byla důležité publikace *Au-pair* od Búrikové a Millera (2013), od kterých jsem čerpala poznatky zejména o právech a povinnostech au pair. Kromě těchto autorů pro mě byli důležití Bahna, Piscová a Zeman (2008), od kterých jsem také převzala mnoho poznatků. Výrazně jsem také čerpala z evropské dohody o au pair (Council of Europe 1969). Velká pozornost je v této práci věnovaná také rodině, se kterou se může potenciální au pair setkat. Z této kapitoly vyplývá, jak funguje rodinný systém, jaké jsou funkce rodiny a s jakými typy dysfunkčních rodin se může au pair setkat. Následující část se zaměřuje na vývojová stadia dětí, která jsou jednotlivě popsána a charakterizována v příslušných podkapitolách a orientují se pouze na kojenecký, batolecí, předškolní a mladší školní věk z toho důvodu, že právě s dětmi z těchto vývojových stadií se au pair běžně setkávají. Poslední kapitola pojednává o výchově. Hostitelské rodiny jsou různé, jejich rodičovství je výrazně ovlivněno kulturními rozdíly a společenskými hodnotami. V návaznosti na tento fakt mohou rodiny užívat různé výchovné styly, jež jsou v této části popsány. Důležité informace jsem čerpala z článku od Cartera a Welche (1981) a dizertační práce od Hale (2008), která se zabývala výchovnými styly, jež definovala Baumrind. Au pair se při svém působení v hostitelské rodině setkává s výchovnými problémy dětí, které se snaží efektivně řešit a výčet některých z nich je popsán v této části. Důležitými autorkami, které se podrobně zabývaly výchovnými problémy dětí a jejich řešením, pro mě byly Pitáková (2014) a Solterová (2021). Kromě výchovných problémů jsou zde zmíněny i některé duševní poruchy, se kterými se au pair při svém působení setkala a obecně se mohou častěji setkávat.

Po teoretické části následuje praktická část, jejímž základním cílem byla realizace kvalitativního výzkumu v podobě polostrukturovaného rozhovoru s vybranými au pair, zaměřeného na reflexi výchovného působení au pair v rodinách. Výzkumný záměr byl orientován na zachycení pohledů participantek na způsoby výchovy v rodinách, ve

kterých pracují, a na sebereflexi vlastního výchovného působení. Analýza a interpretace dat je rozdělena do čtyř částí - zhodnocení vlastního výchovného působení au pair, pohled au pair na způsob výchovy v hostitelských rodinách, výchovné problémy v hostitelských rodinách a přínos pobytu v hostitelské rodině pro au pair, jež se vztahují k předmětu výzkumu.

Z analýzy získaných dat vyplývá, že všechny participantky měly s dětmi pozitivní vztah i přesto, že se děti v některých případech nevhodně chovaly. Co se týče způsobu výchovy dětí au pair, participantky uvedly, že výchovný styl, se kterým se v České republice setkaly a který do jisté míry ovlivnil jejich výchovu svěřených dětí, hodnotí jako autoritativní. Čeští rodiče ve výchově užívají výchovná pravidla, uplatňována je přísnost a děti se mohou setkat i s fyzickým trestem. Pro samotné au pair bylo ve výchově dětí důležité nastavení zásad a pravidel, snažily se být ve výchově dětí striktnější, než byli rodiče dětí.

Participantky působily v rodinách, které zastávaly liberální styl výchovy. V rodinách nebyla nastavena výchovná pravidla a neexistovaly fyzické tresty. Děti neměly nastavené hranice, projevovaly se jako neposlušné, rozmazlené a nerespektovaly starší osoby včetně svých rodičů. Rodiče byli zvyklí s dětmi o jejich výchovných problémech mluvit a vysvětlovat jim podstatu toho, jak se mají správně chovat.

Au pair se během svého pobytu u hostitelské rodiny setkaly s různými výchovnými problémy. Nejčastěji se jednalo o neposlušnost dítěte, agresivitu dítěte, vztekání dítěte, problémy s ukládáním dítěte ke spánku či uraženost dítěte. Kromě výchovných problémů se některé au pair setkaly také s duševními poruchami svěřených dětí. Jednalo se konkrétně o dítě s hyperkinetickou poruchou chování a děti s poruchou autistického spektra.

Co se týče přínosu pobytu v hostitelské rodině pro osobnostní rozvoj au pair, participantky uvedly, že se díky au pair zkušenosti osamostatnily, zdokonalily se v cizích jazycích. Díky au pair zkušenosti měly možnost dobře poznat cizí zemi a procestovat ji. Navázaly nová přátelství a některé z nich si uvědomily, jak by měla vypadat výchova jejich vlastních dětí. Kromě toho některé participantky v zahraničí zůstaly, našly si tam práci nebo začaly studovat. Jako negativní některé participantky hodnotily nevladatelnost a neposlušnost dětí, jiné se setkaly s rodinami, které jim zatajily

zdravotní stav dítěte. Z výpovědí vyplynulo, že si některé participantky ze svého pobytu v hostitelské rodině odnesly také psychické trauma. Za další negativum lze považovat jazykovou bariéru mezi au pair a svěřenými dětmi, což dokáže pobyt au pair v hostitelské rodině velmi zkomplikovat. Některé participantky také trpěly pocity méněcennosti, kdy je rodina brala spíše jako služky než vychovatelky svých dětí.

Zabýváme-li se dalším zkoumáním v oblasti problematiky au pair, kromě toho, co již bylo v této práci zmíněno, by bylo zajímavé podrobněji se zaměřit na chování a prožívání au pair a na to, co na nich výchova a působení na svěřené děti zanechává a jak velký vliv to má na jejich budoucí život.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Použitá literatura

BARTONÍČKOVÁ, Klára et al. *Občanský a společenskovědní základ*. Brno: Computer Press, a.s., 2011, 272 s. ISBN 978-80-251-2631-8

BÚRIKOVÁ, Zuzana. Motivácie au pair migrácie zo Slovenska. *Slovenský národopis*, 2007, roč. 55, č. 4, s. 442 – 456.

BÚRIKOVÁ, Zuzana; MILLER, Daniel. *Au-pair*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) ve spolupráci s Českou asociací pro sociální antropologii (CASA), 2013, 267 s. ISBN 978-80-7419-151-0.

CARTER, Don; WELCH, David. Parenting and Children's Behavior. *Family Relations*, 1981, roč. 30, č. 2, s. 191 – 195.

COUNCIL, OF EUROPE. *European Agreement on 'Au Pair' Placement*. 1969.

DOLEJŠ, Martin; OREL, Miroslav. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování*. První vydání. Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, 105 s. ISBN 978-80-244-5252-4.

DÖMENY, Eva. *Slečna au-pair aneb jak jsem pečovala o anglické děti*. Praha: Formát, 2003, 272 s. ISBN 80-86718-17-4.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. Praha: Avicenum, 1986, 139 s. ISBN 08-040-86

GILLERNOVÁ, Ilona. Společné činnosti rodičů a dětí a styly rodičovské výchovy. *Československá psychologie*, 2009, roč. 3, č. 4, s. 336 – 361.

GRIFFITH, Susan; LEGG, Sharon. *Au pair: praktický rádce pro práci v zahraničí*. První vydání. Brno: CP Books, 2005, 288 s. ISBN 80-251-0668-3.

HALE, Rebecca. *Baumrind's Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Development Theory*. New York: Department of Psychology at Pace University, 2008, 24 s.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ Helena. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, s. 774. ISBN 80-7178-303-X

HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada Publishing, 2007, 288 s. ISBN 978-80-247-1168-3.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Druhé vydání. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4

JEDLIČKA, Richard. *Psychický vývoj dítěte a výchova: Jak porozumět socializačním obtížím*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2017, 280 s. ISBN 978-80-271-0096-5

JELE, Cynthia. *So You Wanna Be an Au Pair in the USA*. Great Britain: WritersPrintShop, 2006, 140 s. ISBN 1904623506

KOPÁŇKOVÁ, Nikol. *Vnímání úspěšného rodičovství v dnešní ČR*. 2019. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce ŠULOVÁ, Lenka.

KOPEČNÁ, Veronika. *Očima au-pair*. První vydání. Praha: Student Agency, 1996, 96 s. ISBN 80-238-1507-5

KOŤA, Jaroslav; HAVLÍK, Radomír. *Sociologie výchovy a školy*. Druhé vydání, Praha: Portál, 2007, 176 s. ISBN 978-80-7367-327-7

KRAUS, Blahoslav. *Sociologie rodiny*. Studijní opora k předmětu pro studenty kombinované formy studia oboru sociální patologie a prevence. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, 2022, 27 s.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9

LOJDOVÁ, Andrea. *Styly výchovy v rodině*. Brno, 2016. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce VYCHOPŇOVÁ, Tereza.

MALINA, Jaroslav et al. *Antropologický slovník, aneb, co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, 4738 s.

MERTIN, Václav. ADHD – pohled psychologa. *Pediatric pro praxi*, 2004, č. 2, s. 58 – 61.

NAJMANOVÁ, Lucie. *Au-pair jako výchovný fenomén (rizika a přínosy při výchově dětí z pohledu au pair)*. Liberec, 2007. Diplomová práce. Technická univerzita, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická. Vedoucí práce JOSÍFKOVÁ, Jitka.

PALOVÁ, Markéta. *Vliv rozdílných kultur (ČR a Irsko) na výchovu dětí v předškolním věku*. Plzeň, 2016. Bakalářská práce. Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie. Vedoucí práce KOSÍKOVÁ, Věra.

PINKNEROVÁ, Adéla. *Fenomén au pair*. Brno, 2018. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce BURGR, Rudolf.

PITÁKOVÁ, Michaela. *Praktická příručka pro chůvy*. Praha: Grada, 2014, 103 s. ISBN 978-80-247-5005-7

PISCOVÁ, Magdalena; BAHNA, Miloslav; ZEMAN, Milan. *Podoby ženy*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 2008, 121 s. ISBN 978-80-85544-52-7

PRACHAŘOVÁ, Kristýna. *Au pair pracovní pobyty ve Velké Británii a USA*. Hradec Králové, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra slavistiky. Vedoucí práce MANĎÁKOVÁ, MIKŠOVSKÁ, Daniela.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Čtvrté vydání. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-7178-772-8

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie: příručka pro studenty*. Praha: Portál, 2005, 304 s. ISBN 80-736-740-069

SKARUPSKÁ, Helena. *Filozofie a teorie výchovy*. Zlín, 2016. Studijní opora. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-86798-70-7

SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. Třetí vydání. Praha: Portál, 2007, 224 s. ISBN 978-80-7367-250-8

SOLTEROVÁ, Aletha. *Hry šťastného dětství. Jak řešit problémové chování dětí hravě, s humorem a ve vzájemném napojení*. Praha: Triton, 2021, 209 s. ISBN 978-80-7553-853-6

ŠTRÉBLOVÁ, Miroslava. *Vybrané kapitoly z pedagogiky: Informace – výchova – pedagogika*. Praha: Univerzita Karlova, 2014, 81 s. ISBN 978-80-7290-669-7

TRPIŠOVSKÁ, Dobromila; VACÍNOVÁ, Marie. *Sociální psychologie*. Praha: Univerzita J. A. Komenského, 2007, 156 s. ISBN 978-80-86723-30-3

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997, 172 s. ISBN 80-7148-488-8

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012, 523 s. ISBN 978-80-246-2153-1

Internetové zdroje

AuPairWorld.com: How many hours does an au pair have to work? [online]. 2021 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: <https://www.aupairworld.com/en/wiki/working-hours>

AuPairWorld.com: Au pair tasks: What are the responsibilities of an au pair? [online]. 2021 [cit. 2021-03-05]. Dostupné z: <https://www.aupairworld.com/en/wiki/tasks>

ALONSO-GETA, PÉREZ, María, Petra. La socialización parental en padres españoles con hijos de 6 a 14 años. *Psicothema* [online]. Universidad de Valencia, 2012, 24(3) [cit. 2022-01-21]. ISSN 0214 – 9915. Dostupné z: <http://www.psicothema.com/pdf/4025.pdf>

Culturalcare.cz: Au pair vs. chůva – jaký je v tom rozdíl? [online]. 2019 [cit. 2021-03-07]. Dostupné z: <https://blog.culturalcare.cz/prace-a-cestovani/au-pair-vs-chuva-jaky-je-v-tom-rozdil>

Danishmom.com: Curious about Nordic parenting? [online]. 2020 [cit. 2022-01-22]. Dostupné z: <https://danishmom.com/nordic-parenting/>

GARCIA, F.; SERRA, E.; GARCIA, F. O.; MARTINEZ, I.; CRUISE, E. A Third mergingstage for the Current Digital Society? Optimal Parenting Styles in Spain, the United States, Germany, and Brazil. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 2019, 16(13) [cit. 2022-01-22]. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/1660-4601/16/13/2333/htm>

Jakdousa.cz: Agentury pro au pair. [online]. 2021 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://jakdousa.cz/agentury-aupair/>

Momnewsdaily.com: Which Parenting Style is Most Encouraged in Modern America? [online]. 2021 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://www.momnewsdaily.com/parenting/which-parenting-style-is-most-encouraged-in-modern-america/#what-is-the-parenting-style-that-is-most-encouraged-in-modern-america>

Národní zdravotnický informační portál: Autismus. [online]. 2022 [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/678-autismus>

Národní zdravotnický informační portál: ADHD u dětí: příčiny a diagnóza. [online]. 2022 [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/675-adhd-u-deti-priciny-a-diagnoza>

Pracovnipoobyty.cz: Au pair. [online]. 2022 [cit. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.pracovnipoobyty.cz/au-pair/>

Wikipedia.org: Au pair. [online]. 2021 [cit. 2021-03-02]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Au_pair

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – přepis polostrukturovaného rozhovoru s Barbarou

Příloha č. 1 – Polostrukturovaný rozhovor s Barbarou

V říjnu 2019 jsem přiletěla do Bostonu a to byla moje první hostitelská rodina, kde jsem se starala o dvě děti – dva chlapce ve věku 9 a 12 let. S rodinou jsem měla výborný vztah, cítila jsem se jako člen jejich rodiny i přesto, že chlapci občas zlobili. Na to mám skvělé vzpomínky. Matka dětí mi věřila, věděla, jak funguje ten systém, vždycky stála na mé straně, byla férová ohledně placení, trávení volného času, respektovali mě jako člověka. Po roce jsem se na základě covidu-19, kdy byla navíc ještě velká zima, metr sněhu, nikam jsme nemohli chodit, byla nucena přestěhovat do Kalifornie, kde je teplo a dá se celoročně trávit čas venku. Dostala jsem se tedy do rodiny v Los Angeles, která měla dívku ve věku 7 let a chlapce ve věku 4 let. Děti byly fajn, ale chlapec měl lehký autismus, což je „special needs“. Měla bych o tom dopředu vědět, ale rodina to zatajila. Naštěstí vím, jak s těmito dětmi jednat, ale legální to není. Abych mohla pečovat o dítě s autismem, potřebuji na to potvrzení. Další problém byl ten, že matka měla problém s pitím alkoholu, dokázala najednou vypít dvě lahve vína, druhý den spala v posteli a křičela na mě, abych si s dětmi hrála potichu, že nemůže spát. Rodiče pořádali párty, zanedbávali své děti. V domě byl neskutečný nepořádek, musela jsem uklízet. Když šly děti do školy a do školky, tak já jsem pracovala od 6 hodin do 8 hodin. Potom jsem měla do 14 hodin volno. Matce připadalo, že si nezasloužím brát 200 dolarů za týden, když dopoledne nepracuji i přesto, že jsem pak pracovala od 14 hodin do 21 hodin. Měla pocit, že si ty peníze jednoduše nezasloužím. Tak mi dávala práci navíc – musela jsem organizovat věci v kuchyni apod. Co se týče dětí, dívka byla fajn, s chlapcem jsem měla taky dobrý vztah. Potom bylo dále problematické to, že otec neměl dobrý vztah s matkou. Většinu dne trávil v garáži. V době covidu po mě rodina vyžadovala, abych se nescházela se svým přítelem. Vyžadovala, aby se alespoň testoval. V té době testy ještě nebyly hrazeny pojišťovnou. Matka mě začala pronásledovat, co dělám a s kým se scházím. Spousta věcí tam byla špatně. Po dvou měsících jsem se rozhodla, že už to dál nejde. Zavolala jsem své koordinátorce, která tušila, že je něco v nepořádku a dohodly jsme se, že rodinu opustím. S rodinou jsem přerušila kontakt, doslechla jsem se, že mi chtějí ublížit, bylo mi doporučeno, abych si je zablokovala tam, kde to je možné. Začala jsem si hledat novou rodinu, objevila jsem ji v San Diegu. Rodina mě hezky přijala, starala jsem se o dvojčata – dívku a chlapce ve

věku 6 let. Věřili mi, mohla jsem chodit, kam jsem chtěla. Všechno fungovalo, měla jsem jasně stanovený rozvrh, mohla jsem si půjčit auto a jet za přítelem. Dodnes jsem s nimi v kontaktu a jsou jako moje druhá rodina. Po své au pair kariéře jsem si zažádala o studentské vízum a nyní v USA studuji.

Jak bys charakterizovala svůj vztah ke svěřeným dětem, jaký jsi cítila vztah svěřených dětí k tobě?

V první rodině byli chlapci starší, s dětmi už to není tak jednoduché, myslím, že mě chlapci respektovali, měla jsem je hrozně ráda, byli aktivní, sportovala jsem s nimi, hrála s nimi basketbal a podobně. Když jsem odjížděla, tak mi ten mladší chlapec řekl, že je mu líto, že už tam nebudu, že vlastně už žádnou jinou au pair nepřijmou a neví, jak to zvládne. To bylo hodně emotivní. Vymýšlela jsem pro ně různé hry, líbilo se jim to.

Ve druhé rodině jsem měla s dětmi také dobrý vztah, chápala jsem chlapce, bylo mi ho líto. Jednou se mi stal takový incident, že jsem si odskočila na záchod, na chvíli jsem ho spustila z očí a nemohla jsem ho poté v domě najít. Bála jsem se, jestli neodešel. Uslyšela jsem zvuky ze spíže. Rodiče zakazovali, aby chlapec jedl sladké, na spíž nainstalovali zámek, aby tam nemohl. Odemkla jsem, našla jsem ho, jak sedí na zemi s pytlíkem chipsů. Když mě viděl, začal hlasitě plakat. Snažila jsem se ho uklidnit, bál se, že mu vynadám. On byl jako moje dítě, hrozně se na mě fixoval – ráno přiběhl ke mně do postele, ptal se mě, jak dlouho u nich budu bydlet. Se starší dívkou to bylo také fajn, brala mě jako starší sestru, hrály jsme si spolu, k Vánocům jsem jí dala panenky, které chtěla.

Ve třetí rodině jsem měla s dětmi také hezký vztah. Občas je navštěvuji, děti mě respektují, respektují, že mám vlastní pokoj, zbožňují mě. Mám s nimi takový sourozenecký vztah.

Jak bys charakterizovala svůj způsob výchovy? Jaké jsi měla výchovné zásady, pravidla, o která ses se v péči o děti opírala? Dělala bys dnes něco jinak?

Moje první rodina mi řekla, že jejich požadavek byl, aby k nim přijela Evropanka – protože my Evropanky jsme tvrdší, striktnější. Rodina měla dva chlapce a potřebovali někoho, kdo je zvládne. Můj styl výchovy je přesně takový, jaký užívali moje rodiče. Když chce člověk pracovat a starat se o děti v USA, musí znát jejich kulturu. Neexistuje tam

žádné fyzické násilí. V ČR je běžné, že rodiče občas fyzicky své dítě potrestají. V USA se snažím být přátelská, milá, snažím se děti motivovat třeba i tak, že pokud dítě něco udělá, dostane sladkou odměnu apod. Chlapec z LA miloval sladké. Když dostal ve školce muffin, mohl si ho sníst až doma, když si umyl ruce. Věděl, že to má udělat a že za to dostane odměnu. Potom byla také důležitá rutina – ráno děti vstanou, obléknou se, najedí se, připravím jim svačinu, vyčistí si zuby, obují se a jde se do auta. Děti si na tuto rutinu vždycky navykly a perfektně to fungovalo. Když jsem řešila nějaký problém, třeba, že bylo dítě drzé, zlobilo, tak jsem ho vždycky poslala do pokoje, aby přišlo na to, co udělalo špatně. Potom obvykle přišlo, omluvilo se, uvědomilo si to. Potom zase všechno fungovalo. Nekřičím na ně, chci, aby si na všechno dítě přišlo samo. Rodiče mi sami řekli, že když dítě neposlouchá, je možné mu zakázat televizi atd. Au pair je za dítě zodpovědná, je dobré určit pravidla. To znamená, že třeba konkrétně dvojčata, o která jsem se starala, věděla, že si na hřišti nebudou hrát se staršími dětmi, aby je nenaváděli ke špatnostem, nebudou běhat a říkat sprostá slova. Vždycky mi to musela zopakovat. Pravidla fungovala, děti si jich byly vědomy.

Jak a v čem se lišil způsob tvé výchovy od způsobu výchovy dětí jejich rodiči?

Neexistuje fyzické násilí, což já také nepraktikuji. Až jednou budu mít děti, tak si myslím, že třeba dostanou vařečkou, ale je jasné, že bití dětí není v pořádku. Momentálně studuji dětskou psychologii, tudíž jsem si toho vědoma. Děti si v USA diktuji, co chtějí. Rodiče mají děti vysněné, mají děti později, protože si lidé v USA obecně nejprve budují kariéru. Američané se potom hrouť z toho, že jsou děti rozmazlené, nemají respekt, ničeho si neváží. V dospělosti mohou mít různé problémy. Děti musí vědět, že se někdy musí přizpůsobit, není vždy všechno po jejich. Musí mít respekt. Je běžné vidět v obchodě vztekající dítě a matka, aby ho utišila, mu řekne, že mu koupí autíčko. Když nechce jíst jídlo, matka řekne, dobře, uvařím ti něco jiného. Pozitivní zase je to, že si s dětmi promlouvají o problémech, snaží se jim věci vysvětlit. Děti si obecně všechno určují.

Dovedla bys pojmenovat, jaký způsob výchovy, styl výchovy, jaká výchovná pravidla užívali rodiče ve své výchově?

Já jsem zastávala autoritativní způsob – pravidla, určit, jak to bude fungovat a když nebude, je zle. V USA na sebe děti žalují, rodiče přemýšlí, kdo má a nemá pravdu, děti

rozmazlují, nedrží nad dětmi pevnou ruku. Děti jsou zvyklé na to, že mají všechno. Styl výchovy tedy hodnotím jako liberální. V ČR rodiče zastávají spíše ten autoritativní styl, aspoň v mé rodině tomu tak bylo. Na druhou stranu máme ke svým rodičům větší respekt, určili nám pravidla.

Jak jsi vnímala souvislosti mezi kulturním prostředím země, ve které jsi působila a rodinnými principy výchovy?

Američané jsou zaměřeni na kariéru, je pro ně důležitá. V USA neexistuje mateřská dovolená. Rodina si tak musí najímat chůvu. Je to tam hrozně špatně nastavené. Rodiče děti nechají dělat, co chtějí. Peníze jsou důležité – když má rodina peníze, dítě chodí na skvělou školu, od rodičů dostane všechno, co chce. Američané mají děti jen pro to, aby se neřeklo. Rodina v LA měla děti, ale matka děti ve skutečnosti nechtěla, nevěnovala se jim. Holčička si už uvědomovala problémy v té rodině, alkoholismus matky. Rodina v Bostonu byla trochu striktnější, protože měla dva chlapce a občas to jinak nešlo. Je to ale rodina jedna z mála.

Jaké odlišnosti vidíš mezi výchovou dětí v hostitelských rodinách a v ČR?

V ČR je výchova dětí striktnější. Rodiče zastávají autoritativnější způsoby výchovy – děti znají pravidla, jak se mají chovat. O problémech se tolik nediskutuje, v USA o problémech rodiče s dětmi mluví, snaží se jim věci vysvětlit. Neexistují fyzické tresty.

Jak jsi výchovný problém řešila? Zkus popsat svůj obvyklý postup, jak fungoval? Byla jsi někdy nucena použít nestandardní způsob reagování? Co to bylo? Konzultovala jsi svůj postup s rodiči? Jak reagovali? Dávali ti pro řešení nějaké instrukce, rady, doporučení?

Vybavil se mi teď jeden případ. Bylo to v té poslední rodině. Holčička se cítila nad bratrem povýšená, protože byla starší o tři minuty. Hráli spolu fotbálek, ona byla naštvaná, že je lepší než ona, prohrávala. Tak jsem hru přerušila, že takhle to nejde. Potom jsme měli jet na tenis. Řekla jsem jim, ať se sbalí a ona nikam jet nechtěla. Tak jsme s jejím bratrem nasedli do auta a pomalu se rozjeli. Ona si najednou uvědomila, že odjíždíme, tak běžela za autem. Zastavila jsem a zeptala se jí, jestli se uklidní. Ona šla do auta, začala mi kopat do sedačky. Vytáhla jsem ji z auta. Potom se vrátila do auta, celou cestu byla zticha. Řekla jsem, že až se uklidní, promluvíme si. Když byla v klidu,

promluvily jsme si, bratrovi se omluvila a řekla mu, že je jí to líto. Když jsem ji později vyzvedla, byla už jako dřív. Rodičům jsem o tom řekla, pochopili mě, byli si vědomi, že je třeba, aby si uvědomila nějaké limity, že se občas nevhodně chová. Občas jsem ji natočila, když se vztekala a potom jsem jí video ukazovala. Ona se samozřejmě styděla. Uvědomila si, že se nechovala dobře. Au pair si musí uvědomit, co na děti funguje. Každé dítě je úplně jiné. Přes agenturu vždycky au pair podepisuje papír, kde se zavazuje ke spoustě věcí. Ohledně výchovy tam ale nic není. Je tam pouze to, že není možné použít fyzické násilí. V rodině jsem měla podporu, věděli, kdo jsem, jakou jsem měla výchovu, když jsem byla dítě. Hodně jsme se o tom bavili. Věřili mi.

Kdo/co ti pomohl/o s jejím řešením?

Někdy je třeba nechat děti být. Aby se zamyslely nad tím, co udělaly špatně, ignorovat je, říct jim, ať jdou pryč. Někdy dítě přišlo už po 2 minutách. Když bylo vidět, že se ještě neuklidnilo, poslala jsem ho znovu pryč. Když bylo v klidu, společně jsme si promluvili, dítě si uvědomilo, co udělalo špatně. Přijdou si na to. Když se jednalo o sourozence, vždycky jsem dbala na to, aby se omluvil jeden druhému. Když to nešlo, tak jsem řekla rodičům, že to už je na nich, že si s dětmi musí sami promluvit. Pokud to funguje, tak je to skvělé, vyřeším to s nimi, pokud ne, musí se k tomu postavit jejich rodiče. Jsou to jejich děti.

Jaké nejčastější problémy jsi musela řešit?

Řešili jsme problém s jídlem – děti byly vybíravé. Jejich oběd je třeba sandwich a kreky, to je vše. Au pair musí zjistit, jaké mají děti alergie, co jedí. Je třeba se dopředu zeptat, jestli dítě nemá bezlepkovou dietu, rodina není veganská, au pair musí vědět, co má dětem připravovat k jídlu.

Když se dítě rozčilovalo, že např. dostalo málo dárků, je třeba jim ukázat nějaký protipól – že ne všechny děti dostávají dárky. Aby si to uvědomily.

Další problém je užívání I-padů, X-boxů, televize, počítače. Děti u toho tráví hodně času. Některé rodiny mají daný čas, kdy mohou technologie používat, např. jednu hodinu denně. My jsme jako děti žádný časový limit nastavený neměly, ale po chvíli nás sledování televize přestalo bavit apod. V USA to mají děti jako drogu, jsou natěšené, až přijde čas užívání těchto technologií.

Jakým způsobem tě pobyt v hostitelské rodině pozitivně ovlivnil?

Vyrostla jsem jako člověk. Myslím, že by se to úplně nestalo, kdybych vystudovala nejprve v Česku a poté někam odjela. Já jsem vyrazila hned po maturitě, rozhodovala jsem se, že buď půjdu studovat na UK, nebo pojedu pryč. Uvažovala jsem, že bych rok studovala a poté odjela, nakonec jsem odjela hned po maturitě. V ČR vidím, že ta vysoká škola je opravdu těžká, je to fyzicky a psychicky náročné, studenti v ČR si musí věci memorovat. V USA píšeme eseje, na vědomosti to nedokážu posoudit. Pro moji rodinu můj odjezd nebyl tak těžký, protože už jsem od 15 let bydlela sama. Rodiče mým odjezdem nebyli tolik zasaženi. Díky au pair zkušenosti jsem se časem naučila lépe vařit. Bála jsem se, jak to bude s řízením – představa těch velkých dálnic, aby se dětem něco nestalo apod. Měla jsem najednou úplně jinou vizi o životě, stanovila jsem si vyšší cíle a nároky – uvědomila jsem si, co bych od života chtěla. Zlepšila se mi angličtina, chytila jsem akcent, začala jsem se učit španělštinu. Člověk se stane moudřejším, s dětmi jsem se naučila být trpělivá. Naučila jsem se mít děti mnohem víc ráda. Uvědomila jsem si, jak jsou děti zajímavé, proto jsem také začala studovat dětskou psychologii. Chci, aby moje práce měla smysl. Uvědomuji si, že práce psychoterapeuta je důležitá. Jedná se zkrátka o seberozvoj, člověk si uvědomí, že ne všechno je samozřejmé. Člověk si všeho více váží. Vážím si své země, uvědomila jsem si, jaké mají Češi štěstí – zdarma školství, zdravotnictví, levné potraviny apod.

Odneseš sis ze svého pobytu v hostitelské rodině nějaké negativní zkušenosti?

Z první rodiny jsem si nic negativního neodnesla. Pouze ty okolnosti ohledně covidu-19 považuji za negativní. V té druhé rodině jsem si uvědomila, jak to vypadá, když rodina nefunguje, odnesla jsem si z toho velké trauma, do toho tam byl ten covid-19, byla jsem odstřižená od světa, lhali mi, v jaké lokalitě bydlí, uvedli, že bydlí v Beverly Hills. Nakonec se ukázalo, že bydlí v nebezpečné čtvrti, která byla plná bezdomovců, několikrát se tam střílelo, museli jsme zajišťovat všechny dveře. Byla jsem z toho v šoku. Všude litaly helikoptéry, připadala jsem si jako v nějaké americké kriminálce. Matka mi řekla, ať si v obýváku pustíme nějaký film. Celý obývací byl prosklený, to bylo nemyslitelné, co kdyby se tam nějak dostal? Ten dotyčný se potuloval někde v okolí. Moji rodiče se o mě báli, přítel mi říkal, ať sama nikam nechodím. Byly tam únosy, reálně zastavovala na ulici auta.

Další negativní věc je ta, jak agentury prezentují daný program. Existuje spousta agentur, které ten program nějak prezentují, koordinátorky pak rodiny nekontrolují natolik, aby si byly jisté, že je au pair v bezpečí. Člověk musí být realista, musí si být vědom toho, že agentury mohou klamat. Agentury by měly být upřímné, říct, že se něco stát může, ale že je jako agentura vždycky podpoří. To se ale neděje, jenom se vyzdvihuje, jak je program skvělý, jak je bude jejich hostitelská rodina milovat apod.

Jsi s rodinou stále v kontaktu? Jak na ni vzpomínáš?

S první a poslední rodinou jsem stále v kontaktu. Ta poslední rodina teď uvažuje o tom, že pojedou na východ, budu moci jet s nimi a navštívit svoji první rodinu. Na všechno vzpomínám dobře, byla to pro mě zkušenost. Au pair program je skvělý pro mladé dívky, které třeba neví, co dál se životem. Tohle jim může dát nějaký směr.